Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА,
НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера деиз ★ ШОАТТА, 5 НОЯБРЬ, 1988 ШУ. ★ № 132 (7635). ★ Мах 3 кеп.

КПСС ЦК ХИННА СОВЕЩАНИ

Мехка агропромышленни комплексе перестройка эггара хьалхарча аргІанара, тІехьатетта йиш йоаца декхар хиларах тарра баха нах кхачанца дикагІа Іалашбара, социально - экономически дегІаухилгеи Іилма - технически прогресси сихъяра хьакъехьара партеи правительстваи решенеш мишта кхоачашъю хьежар центральни органий, министерствай, ведомствай кулгалхоща 2 ноябре хиннача совещане.

Хьалхара дош а оалаш совещане хьайийллар КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель М. С. Горбачева.

Дувцаш долча дешах лаьцэ хоам беш къамаьл дир КПСС ЦК Политбюро членалла кандидата, СССР Министрий Совета Председателе хьалхарча заместителя, СССР Госплана Председатела Ю. Д. Маслюкова.

Цу проблемай хьакъехьа беча балхахи предложенеехи дар хайтар СССР Министрий Совета Председатела хьалхарча заместителя, СССР Госагропрома председатела В. С. Мураховске, СССР малхбоалерча районашка гІишлошъяра министра А. А. Бабенкос, СССР минеральни удобренеш яра министра Н. М. Ольшанске, СССР кІора промышленноста министра М. И. Щадова, СССР халкъа тІахьожама Комитета председателя С. И. Манякина, СССР авиационни промышленноста министра А. С. Сысцова, СССР халкъа образоване Госкомитета председатела Г. А. Ягодина, СССР юккъера машинаш яра министра Л. Д. Рябова, СССР Министрий Совета Председатела заместителя, СССР Министрий Совета машинаш яра йолча бюро председатела И. С. Силаева, СССР химически промышленноста министра хьалхарча заместителя А. Н. Устькачкинцева, СССР гІишлон материалаш яра промышленноста министра С. Ф. Военушкина.

Совещани чакхйоалаш къамаьл дир М. С. Горбачева.

Совещане балха юкъе дакъа лоацаш хилар новкъостий В. И. Воротников, Л. Н. Зайков, Е. К. Лигачев, Н. И. Рыжков, Н. Н. Слюньков, А. П. Бирюкова, А. В. Власов, О. Д. Бакланов. СССР Министрий Совета Председатела заместителаш Ю. П. Баталин, И. С. Белоусов, Л. А. Воронин, В. К. Гусев, В. М. Каменцев, Б. Л. Толстых, ВЦСПС председатель С. А. Шалаев, ВЛКСМ ЦК хьалхара секретарь В. И. Мироненко, КПСС ЦК-ай СССР Министрий Советеи бехктокхаме болхлой, массови информаце средствай викалаш.

Яхьа дневник

Лаьрхlар кхоачашду

Укх деношка Грозненски района промышленноста, транспорта, гІишлон, торговле предприятешта юкъе яьржача социалистически яхьа карарча шера хьалхарча нийс бетта итогаш яьй. Котъьннарг лаьрхІа, КПСС райкома, райисполкома, ВЛКСМ РК карара кара тела ЦІе байракх хьожаьй Горячеводски бурув тохара балхий управлене коллектива (начальник Л. Маргосов, парткома секретарь П. Довженко, профкома председатель В. Калугин).

МалагІа хьокхамаш долаш чакхъяьккхай цо кхо квартал? Эггара хьалха белгалдаккха деза, цо, план 23500 метр йолаш, 29345 метр кІоарга бурув техалга. Из 124,9 процент я. Къахьегама овсарле лакхъеннай 125,4 процент. Мах а телаш деча гІулакхий план 115,8 процент кхачашъяьй. Геттара дика хьал да цІена пайда боаккхача. Из укхаза баьккхаб 3570 эзар сом, е 440 процент.

КІезига бац Горячеводски бурув тохара балхий управлене коллективе шоай гІулакх кІоаргга довза а хьинаре къахьега а нах. Масала, укх аьхки деиз пятилетка диьлагІа шера чотагІа болх беш я А. Гусевеи А. Куприяновеи кулгалду буровой бригадаш.

Деша дай бац

Дукха ха йоаццаш хиннача Назрановски райсовета исполкоме дийцар «Моттигерча Совета жилой фонд, предприятеши организацеши 1988 — 1989 шера гуйрен - Іаи хьалашта кийчъяь хиларах» дола дош. Цох лаьца цкъа дийца Іийнадац укхаза. Цхьабакъда, ПУЖКХ, гортеплоэлектросета, кхычахьар а кулгалхой цхьаккха бехктокхам болаш хиннабац тІайица решенеш, оттаяь хинна мероприятеш кхоачашъяра.

Масала, 20 октябре а тІехь болх бе кийча хиннац № 3 йолча школа котельни, йовхалах хьагаш яьгІай № 4 йолча школан № 7 йолча берий бешеи коллективаш. КІезига кхочамбоацараш дац цу хьакъехьа «Назрановское» яхача ремонтно - транспортни предприяте, «Электроинструмент» заводе, трикотажни фабрике. Мала тешаргва цу йоккхача организацей кулгалхошта Іанга кийчо е еалга хацар, аьлча. Цкъа мо дукхаза дош тийннад цар цу хьакъехьара мероприятеш ханнахьа а дика а чакхйоахаргья яхаш.

Долче, шоай деша дай хила ловш бац-кха уж.

СССР ГРАЖДАНАШ! ХЬИНАРЕ ДАКЪА ЛАЦА ПОЛИТИЧЕСКИ СИСТЕМА РЕФОРМАНА ЮКЪЕ, СОВЕТИЙ ЛОАРХІАМ ЛАКХБЕЧА, ВАЙ ВАХАРА ЕРРИГАЧА СФЕРАШТА ДЕМОКРАТИЗАЦИ ЕЧА!

(КПСС ЦК ТІахьехамашцара).

Сийле хийла хьалхалаттарий!

КПСС обкома бюро, НГІАССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком хьежай городаша, районашта, промышленноста, транспорта, гІишлошъяра, бувама, торговле, наха бытовой гІулакхаш дара предприятеша 1988 шера 9 бетта шоай планаши социалистически декхараши кхоачашдара итогашка.

ТІайицача соцамагІа котбаьннараш а лаьрхІа, хьожаю

РАЙОНАШТА ЮКЪЕ: ХЬАЛХАРА МОТТИГ

Социалистически яхьа условеш кхоачаш ца еш йисарца дувзаденна хьожайиц.

ШОЛЛАГІА МОТТИГ

КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота а луш, республикански Сийлен улга тІа а йоаккхаш,

цІена пайда баккхара план 2,1-зза, къахьегама овсарле лакхъялара план — 11,8 процент, продукце боарам дегІабоалабара темпай план — 106,4 поставкаш яра план — 100 процент кхоачашъяьча

СОВЕТСКИ РАЙОНА.

Производственни Іилман - производственни объединенешта, управленешта юкъе:

ХЬАЛХАРА МОТТИГ

КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела ЦІе байракх а луш, республикански Сийлен улга тІа а йоаккхаш:

СССР 60 шу дизара цІерагІча «Оргтехника» яхача Грозненски производственни объединенена;

«Грознефть» яхача производственни объединенена.

ШОЛЛАГІА МОТТИГ

КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота а луш, республикански Сийлен улга тІа а йоаккхаш:

«Промавтоматика» яхача Грозненски Іилма-производственни объединенена;

Нохч-ГІалгІай карьероуправленена.

КХОАЛАГІА МОТТИГ

КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Диплом а луш, республикански Сийлен улга тІа а йоаккхаш:

«Аргунводпром» объединене;

Грозненски производственни швейни объединенена.

Производственни коллективашта юкъе:

ХЬАЛХАРА МОТТИГ

КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела ЦІе байракх а луш, республикански Сийлен улга тІа а йоаккхаш:

«Старогрознефть» мехкдаьттен газн йоаккхача управленена;

Горячеводски бурув деттара балхий управленена;

Грозненски газ чакхйоахача завода;

«Нефтехимзапчасть» яхача Грозненски завода;

«Мединструмент» яхача Гудермесски завода;

электромеханически завода;

Грозненски сигнализацеи бувзамеи дистанцена;

«Союзавтоматстром» НПО опытно - экспериментальни завода;

«Гидромеханизация» треста Грозненски специализированни управленена;

республикански радиотелевизионни передачаш еча центра;

«Ремсельбурвод» треста Къулбаседа - Кавказски СПМК;

«Грозгипронефтехим» института;

«Чечингражданпроект» института.

ШОЛЛАГІА МОТТИГ

КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота а луш, республикански Сийлен улга тІа а йоаккхаш:

«Октябрьнефть» мехкдаьттен газн доаккхача управленена;

«Агропромстрой» аьшкабетонни хІамаш хьаеча Грозненски завода;

«Союзспецремстрой» треста № 66 йолча мобильни спецуправленена;

«Чечингушстрой» объединене № 7 йолча гІишлон-монтажни управленена;

«Югмонтажавтоматика» треста Грозненски монтажни управленена;

Грознерча кога гІирс беча фабрикана;

Грознерча маьхк еча комбината;

Грозненски Іилма-тохкама института.

КХОАЛАГІА МОТТИГ

КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Диплом а луш, республикански Сийлен улга тІа а йоаккхаш:

Старогрозненски бурув деттара балхий управленена;

РСФСР МЖКХ экспериментально-механически завода;

«Чеченингушжилгражданстрой» объединене механизаце управленена;

«Чечингражданстрой» треста ремонтно-гІишлон управленена.

КПСС обкома бюро, Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком 1988 шера нийс бетта хьайбай продукци яккхараи цунна заготовкаш яраи тІаерзаьча социалистически яхьа итогашка хьежар.

ТІайицача соцамагІа республикански социалистически яхье котбаьннарг а лаьрхІа, хьожаю

РАЙОНАШТА ЮКЪЕ: ХЬАЛХАРА МОТТИГ

КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела ЦІе байракх а луш, республикански Сийлен улга тІа а йоаккхаш:

хьайбай продукци дукхагІа йоаккхалга вІашагІехьдаькхачеи дулх даккхара нийс бетта план 139, шура — 100,2, тха — 102 процент кхоачашъяьча

НАЗРАНОВСКИ РАЙОНА.

ШОЛЛАГІА МОТТИГ

КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота а луш,

дулх даккхара нийс бетта план 112, шура — 108, тха — 119 процент кхоачашъяьча

МАЛГОБЕКСКИ РАЙОНА.

КХОАЛАГІА МОТТИГ:

КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Диплом а луш,

дулха даккхара нийс бетта план 107, шура — 100,3, тха — 108 процент кхоачашъяьча

ШЕЛКОВСКИ РАЙОНА.

БОАХАМАШТА ЮКЪЕ:

ХЬАЛХАРА МОТТИГ

КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела ЦІе байракх а луш, республикански Сийлен улга тІа а йоаккхаш:

дулх даккхара нийс бетта план 174, тха — 125 процент кхоачашъяьча

Шелковски района Ленина орден лелаеча «Шелковский» госплемзавода.

ШОЛЛАГІА МОТТИГ

КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота а луш, республикански Сийлен улга тІа а йоакхаш:

дулх даккхара нийс бетта план 171, шура — 127 процент кхоачашъяьча

Шалински района «Курчалойский» совхоза.

КХОАЛАГІА МОТТИГ

КПСС обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Диплом а луш, республикански Сийлен улга тІа а йоаккхаш:

дулх даккхара нийс бетта план 129, шура — 104 процент кхоачашъяьча

Надтеречни района «Надтеречный» совхоза.

Социалистически яхье котъяьннарг а лаьрхІа, республикански газеташа оттадаьча Сийлен улга тІа яьхай:

Гудермесски района «Белореченский» совхоз;

Шалински района «Московский» совхоз;

Веденски района Орджоникидзе цІерагІа колхоз;

Шалински района «Южный» совхоз;

Сунженски района XX партсъезда цІерагІа колхоз;

Ачхой-Мартановски района «Ореховский» совхоза шурий ферма;

Сунженски района Ленина цІерагІча колхоза № 2 йола шурий ферма;

Шелковски района «Червленский» колхоза шурий ферма;

Грозненски района «Советская Россия» колхоза шурий ферма;

Назрановски района «40 лет Октября» совхоза шурий комплекс;

Назрановски района «Назрановский» совхоза Наьсаркертера ферма;

Наурски района «Советская Россия» совхоза шурий ферма;

Гудермесски района «Правда» совхоза шурий ферма;

Сунженски района XIX партсъезда цІерагІча колхоза шурий ферма;

Урус-Мартановски района «Гехинский» совхоза шурий комплекс;

М. Дзаурова — Назрановски района «40 лет Октября» совхоза доярка;

Н. Обиденко — Шалински района «Московский» совхоза доярка;

А. Далаева — Урус-Мартановски района «Гехинский» совхоза доярка;

Ш. Султанов — Шалински района «Шалинский» совхоза бежа Іу;

Н. Ибрагимов — Шелковски района Ленина цІерагІча колхоза бежа Іу;

З. Дадаева — Грозненски района «Гикаловское» п/о Іаьсий леладер;

Д. Хасиев — Шалински района «Московский» совхоза хьайбаш кхоабача звенои кулгалхо;

Л. Пискунова — Шелковски района. «Путь к коммунизму» колхоза хьакхарч лелаеча звенои кулгалхо;

Г. Муцагов — Малгобекски района «Кавказ» совхоза воккхагІвола жаІу;

С. Ямалов — Шелковски района «Червленский» колхоза воккхагІвола жаІу;

Ишта котбаьннарг лаьрхІаб республикански социалистически яхьа условеш кхоачашъяь хьайбай боахамера 43 болхло. Хьалхалаттарий спискаш районни газеташа кепатохаргья.

ГІишлонхой

Репортаж

Ши эзарлагІа шу хьатІакхачале хІара советски дезал къаьсттача квартираца е шоай доалахьарча цІеношца Іалашбара тІаерзаяь парте программа кхоачашъеча дикка доккха дакъа юкъехьош къахьегаш ба Нохч-ГІалгІайчен гІишлонхой. Цунна къаьгга тешал деш дар укх деношка Грозне Киевски микрорайон оалача моттиге тхона дайна сурт.

Гаьнпара дІахьежача гуш да хьалдаь йистедоалаш латта нийс этаж йола цІа. ТІехьарча этажа корашка араух болх беш йолча электросварка сердал.

— Ер цІа оаха ДСК болхлоша хьалдоладаь пхелагІа бутт ба, — йоах укхазарча прораба Э. Айрапетова. — Монтажни балхаш йистедахара массехк ди мара дисадац. Ши подъезд отделочни балхаш дара дІаеннай оаха, вож шиъ кораши наІараши дІаегІача кийча хургья.

Оаха из къамаьл дувцача юкъа шиі керда мухь нийслагІча этажа тІа боаккх подъемни крано. Из дІаэцача кулгалдеш ва республике дика вовзаш вола гІишлонхо А.-Х. Цечоев. Цхьан юкъа гучавоал из цхьан балкона тІа, тІаккха юха къайлавоал. Дукха ха ялале, тхо латтача моттиге хьатІавоагІа из.

— Укх цІен заказчик НПО «Промавтоматика» я, — йоах цо. — Кастта цу предприяте болхлоща дІалургда 142 квартира дІоагІаш. Сона хетачогІа, 1989 шу хьатІадале кердача фусамашка баха таро хургья цар.

А.-Х. Цечоева цІераш йоах шийна уллув овсаре къахьегаш болча наьха. Уж ба башенни крана машинист В. Богатырев, сварщикаш Месербиев Хьусен, Насонов Анатолий, Кудрявцев Сергей, блокашта юкъе маркхал бехкаш бола Мацкиева Сацита, Поликина Мария, монтажникаш С. Берсанов, М. Тахаев, С. Олейник, дуккха кхыбараш.

Кхехкаш да балхаш массайолча этажаш тІа. Сварщик В. Богатырев йовкъашта оттаяь плиташ чІоагІъеш ва. Шиі болх юкъагІа а бите, наг-пагахьа хьадаьр тешаме да е дац хьож из. Хов цунна дІахо де мел дезар шиі балхах тийша долга.

— Ер объект ханнахьа дІаялар чІоагІа лоархІаме да, — йоах цо, — хІана аьлча, цо аьттув лургба городерча квартираш эшарий аргІа лоацъе, наьха вахара хьалаш тоаде.

Монтажникашта тІеххьа объекте болх бе болабеннаб отделочникаш. Царга я хІанз хьалхара ши подъезд. БархІ сахьат дала массехк минот йисаяле а, гІишлонхой чуйнна къахьегаш ба. Кхо бригада я укхаза болх беш.

— Тхо № 4 йолча СМУ-ра да, — йоах штукатурий бригадира М. Коноваловас. — ШоллагІа кІира да тхо укх объекте хьадаьхка. Сона уллув болх бераш йоккха опыт йола гІишлонхой ба. Цар дакъа лоацаш хьалъяьй республикера дукха а объекташ. Царах цхьаьярий цІераш яха лов сона. Уж я Чехова цІерагІа библиотека, политпросвещене цІа, мехкдаьтта института, Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Советеи КПСС обкомеи зданеш, кхыяраш. ХІаьта наха чуІе хьалъьча фусамий цІераш яьха-м саг а варгвац.

Ткъаь итт шу гаргга дІаденнад гІишлош хьалъяра «Знак Почета» орден лелаеча къахьегама ветерана О. Яковенкос. Из малярий бригадир я. Тахан планаши социалистически декхараши тоъал тІеххкоачашдеш къахьегаш я цо кулгалду коллектив.

Доккхал деш дувц Коноваловаси Яковенкоси шоай новкъостех - гІишлонхоех. Дукхача шерашка овсаре къахьегаш хьабоагІаш ба штукатураш А. Абальмасова, М. Апаева, Х. Бахаева, Е. Никулина, В. Остроухова, В. Лазарева, маляраш А. Идигова, Б. Мальсагова, бригадир А. Зудилова.

— Боахама расчетеи оахоша тхоашта финансировани ярен хьалашка болх беш чІоагІа лоархІаме да гІишлон материалаш ма эшша а ханнахьа а хьатІаяр, — йоах А. Зудиловас. — ХІанзарчоа цу хьакъехьа кхоачамбоацараш дукха да. Кхоачам болаш хьатІакххахьац маркхал, басар, кІира тоъаш яц. Нохч-ГІалгІайчен гІишлон управлене кулгалхошта довзац-те тхогара хьал? Болх сихагІа дІабохийтаргбола ерригa таронаш оарцагІъяхар — из еций перестройка.

Цо яхар хьаллоац А.-Х. Цечоева, Э. Айрапетова, кхыча бригадирашеи бояхлошеи. Селхан санна «хурхургда, хиннар-гургда» яхаш къахьега тахан цхьанне а бокъо яц.

М. КАРТОЕВ.

СССР Конституце хувцамехи тІатохарехи долча а СССР халкъа депутаташ харжарах долча а Законий проекташ ювцаш

СОНА ХЕТАР

СССР-а Конституце хувцамехи тІатохарехи долча Закона проект йийшача сона бакъахьа хийтар цхьайола моттигаш хийцача, хІана аьлча, вай общество таханарча дийнахьа перестройка а еш шерра гІа боахаш дегІайоагІаш латт. Цунца дегІада дезаш да закон а. Сеца лаьтта зама меттахьаяьннай.

Къайле яц, вай обществона юкъе массавола саг а заманца вахар долаш вац аьлча. Из да кхетам лоха болаш латтачара меттахьа бала безам боацаш нах хилар. Из сона гуш да дешархошта юкъе се болх беш хилар бахьан долаш. Дезалий вахар, лелар, цар кхетам берага гІолла ха хала дац. Берашта таханара вай хьокхам цар кхоане я. Цудухьа са ала безам бар: **балха боацаш, корта бохабу малараш мелаш, спекуляци лелаеш, лоацца аьлча обществона а дезала а пайдане а боацаш лелачарна доагІа таІазар кхы а чІоагІде деза.**

М. МАЛЬСАГОВ.
СурхотІарча юкъерча школа директор.

МАІАН КІОАРГАГІА ХУРГДА

«СССР халкъа депутаташ харжарах» яхача Советски Социалистически Республикай Союза Закона проекта 9-гІча статьяй тІеххьарчуи хьалхара абзац укх тайпара я: «Халкъа депутатий хоржамаш деча хана депутаталла кандидаташ оттабара хоадабаь боарам хилац, хоржама бюллетенаш тІа кандидаташ дукхагІа хул, мандаташ долчул».

Из дерригa а нийса да. Цхьабакъда, бакъахьа хургдацар-те, «кандидаташ дукхагІа хул, мандаташ долчул» яхача дешай маІан кІоаргдича. Аз яхар хІара мандата богІача депутаталла кандидатий лохера боарам къоастабар да. Из абзац ишта ешаш хилча нийса хургдар аьнна хет сона: **«Халкъа депутатий хоржамаш деча хана депутаталла кандидаташ оттабара хоадабаь боарам хилац. Хоржама бюллетенаш дукхагІа хул, мандаташ долчул. ХІара мандата бюллетенаш хилара эггара лохера боарам шиннел кІезигагІа хила йиш яц».**

Л. ПОЛИЩУК.
Грозненски вагонни депо слесарь.

Райкомера эксперимент

УЗБЕКСКИ ССР. Шу да парте Ташкентерча Ленински райкомо кердача структурагIа болх бу. ДIаьккхай промышленно-транспортни отдел, оргготделах хьаьйй организационно-политически балха отдел. Пропагандаи агитаци отдел кIезигъяьй. Райкоме керттера бараш ба хIанз инструктораш-организатораш. Района кхо бIаьннел совгIа йола юкхьанцара организацеш отраслеви группашта дIайийкъай, хIара группага юкъарчал доаццаш хьожаш инструктор ва.

Инструкторашта — организаторашта бокха бехктокхам тIабежаб. Универсальни плана болхлой хиннаб царех. Партийни комиссе болх а эргабаьккхаб. Шозза йоккхагIа я цун состав. Комиссе членаш кхаь группана бийкъа ба. Цар дувц парте оттара, къонача коммунисташта кхетам балара дешаш, КПСС Программех Устави, эггара керттера йола решенеш кхоачашъяра тIахьожам доаттабу.

Район социально-экономически дегIайоалаяра гIо дара совет йиллай. Цунна юкъе ба халкъа боахама тайп-тайпарча доакъой специалисташ. Совета президиума керте латт райкома хьалхара секретарь, цун заместитель — райисполкома председатель. Совет хьожаш дукха дешаш да: къахьегам вIаштIехьбаккхара керда методаш юкъейоалаяр, промышленность, транспорт дегIаахара, гIишлош хьалъяра массе тайпара анализ яр. Еррига информаци кхоач социально-экономически анализа кабинете.

Райкома аппарате хувцамаш хилар бахьан долаш кадрашца кердача тайпара гIулакх леладе доладир. ХIанз райкома балха тIа оттавац юкхьанцарча партийни организаце секретарь е цун заместитель хинна а из хьожаш хургволча группана йоагIа специальность йола а саг мара. Парте райкома болхлой юкъерча ха ткъаь итт шерал кIеззига дукхагIа ха йолаш мара бац.

СУРТА ТIА: парте райкома шоллагIча секретара М. Садыковех райисполкома председатела Ш. Хикматовех (юккъера вар) П. Палторацке улицагIа ювц района реконструкце план.

Б. ЮСУПОВА сурт. (ТАСС фотохроника).

Арендни подряда—шерра никъ

ПАЙДА—МИЛЛИОН СОМ

— Шин наькъагIа долх тхо де лаьрхIар кхоачашдарга — шийлача хана бахача наха дукхагIа керда баьцадаараш хилийтарген теплицаш шер а еш, хIара метра тIара дукхагIа баьцадоараш дахарген, — яхаш дувц Грозненски района «Тепличный» совхоза директор Амаева Зулай Накмановнас.

З. Амаевас дувц 500 сагах латтача шоай коллективо шерагара шерага дукхагIа баьцадаараш мишта кхеду. Кхачан программа кхоачашъяра юкъе дукхагIа дакъа мишта лоац.

Къахьегам вIаштIехьабаккхара прогрессивни формаш юкъейоалаяр бахьан долаш холуш лакхъеннай укх шера къахьегама овсарле. Юкххьанца укхаза хьахилар дезален подрядниин звенош, хIаьта хIанз юкъеьннай арендни подряд. Цо хьахулийт наьха хьадечун даьй шоаш хилара уйла а тешам а. Цу тIа гIолла вIаштIехьдоал хьалхашка латта декхараш кхоачашде а.

Ши шу хьалха капитальнии полиэтиленови пленка тIатехан 11,6 гектар лаьтта дIалоацаш теплицаш яр совхозе.

— Из дукха лаьтта да, — йоах совхоза ветерана, тепличницас Исраилова Тамусяс. — Цу хана, дагадоагIа сона, «Пригородный» совхозе хIаране 540 квадратни метр лоацаш ши теплица мара яцар.

Алхха укх тIеххьарча шин шера кхо гектар лоацаш кизга теха теплицаш хьаьйй совхозе. Цига йиш хиннай халача балхашта механизаци е, из бахьан долаш нарсаш, помидораш, укроп, кхыйола баьцаш дукхагIа хьалхкее.

Бакъда цунца чакхйоалаш яц совхоза баьцадаараш хьалкхедерий планаш а Iалама таронаш а. Дувцар да лаьттан нIалхара дуудувла дIайха хий — термальни оала хий. Даьча тохкамаша хьахьенхад цу дIайхача хица йоахъеш 50 гектарага кхоачаш теплицаш лелае йиш хилар, хIанзле а 6 гектар хулача кердача теплицана проект оттаеш я. Цу тайпара, 13 пятилетка дIайолалуш совхозе хургъя 20,5 гектар лоацаш къайла теплицаш.

Даьча лоархIамаша хьахьокх тIаккха еррига шийлача хана бахача наха керда баьцадаараш, зизаш, грибаш лоаттае йиш хургхилар. ХIаьта из ха таргагIортаяра совхоза гIишлон материалашца новкъастал де деза. Кхыдар-м совхозо ше дергдар.

ХIанз «Тепличный» совхоз боккха пайда луш боахам ба. З. Амаевас из боахам кулгалде хьаьзцача хана цун коллективо хIара шера 20 эзар сом зе дора, хIаьта паччахьалкхен цох хьаьрча декхар ах миллион сомал дукхагIа дар. Соцкультбыта гIишлош хьалъелга вIалла хьоадеш а дацар.

Деррига хувцадала доладелар къахьегам вIаштIехьбаккхара подрядни система юкъейоалайича, перестройка дIаяхьа баьцадаараш хьалкхедераш болабелча. 1985 шера хIара квадратни метра тIара 20 килограмм баьцадаараш даха йиш хилар. Из во хьувкъам бацар. Пленка хьалъайе йиш йолаш яр. Тепличницаша из кхетамца хьал а аййора.

Ер шу чакхдаьнна деце а шера план тIеххкхоачашъяьй совхоза коллективо. ХIара квадратни метра тIара 25 килограмм керда баьцадаараш даьхад. Къахьегамхошка кхачийтад 20 эзар центнер баьцадаараш — нарсаш, помидораш, салат, мерза сибаз, бетта дуа хоарцамаш, хоха буц, укроп, кхыйола баьцаш. Из хул 1985 шера даьхачул 4 эзар центнер дукхагIа баьцадаараш, хIаьта шу чакхдалалехьа кхы тIа 3 эзар центнер а лургъя.

Укх шера баьцадаараш дохкарах планагIа 1,5 миллион сом ахча хила доагIаш яр совхоз, хIанзле а цун расчетни счета тIа кхаьчад ши миллион сомал дукхагIа ахча. Уж гIадвуга толамаш да.

— Из бахьан долаш оаха дIатекхад тхоай боахамга даьлла паччахьалкхен декхар. Цул совгIа миллион сомал дукхагIа госбанка счете ахча а да тха, — йоах доккхал а деш Зулай Накмановнас. — Укх шера баьнна цIена пайда хIанзле а ах миллион сомал тIех ба. Шу чакхдаллалца йолча хана кхы тIа 100 эзар сом а кхоачаргда тхога. Цхьан шера совхоза рентабельность 13 процент лакхъеннай.

Шоай боахама даьй а хинна дIаайттача наха гой фу дулургда.

Совхозе йиллай лаборатори. Цунна керте латт Тимирязевски юрта боахама академии йистехьккха Кайхаров Руслан.

— 1989 шера 1 январе денз теплицай дикка доккхача даькъ тIа оаха дIаболабергба зенне йолча садоаллача хIамаштеи баьцадаараштa хулача лазараштеи духьалара къовсам, — йоах Р. Кайхарова. — ХIаьта кастлашха ядохимикаташ вIалла лела а ергьяц оаха. Из ба баьцадаараш динагIа хилийтара дукхьала тIабода никъ.

Теплицашка баьцадаараш хьалкхеду шийтайпара бола маркхал техача чан тIа а лаьтта а (12 гектара тIа). Тайп - тайпара дола баьцадаараш хьалкхедеш сортоучасток а я. Бакъда, хIанз цига хьалкхее могаю Тимирязева цIерагIча академе хьадаь «ТСХ-98» яха нарсий тайпен «Русич» яха помидорий тайпен.

Еррига нарсаш хьалкхею урагIъухийташ. Уж керттера продукци я. Хий диллара, подкормка яра, продукци теплица чура араяккхара, тIайоттара балхашта механизаци яьй.

Укх шера тепличницана бетта юкъера доагIа алапи 280 сомага кхаьчар, хIаьта хьалха латтарашта доагIар — 300 сомага. Цхьан болхлочо юккъера лоархIаш укх шера 6090 сома маьха продукци яьккхай, вешта аьлча план 130 процент кхоачашъяьй. Еррига а 7 бригада хозрасчете йолаш болх беш я, еррига совхоз ше а я хозрасчета тIа. Бригадашта юкъе я дезала подрядни звенош. Масала, Мудаев СаIид - Хьасана дезала звеноца 5 саг ва. Гектар хулача къайлача теплица чу помидораш хьалкхееш я из. Из геттара безача маьха продукт хIанзалца совхозе яцар. 4 бетта звенос ехкар 400 центнер помидораш, вешта аьлча планагIа йоагIачул 40 центнер дукхагIа. Из толам боаккхаш 4463 сом а кходир. Совхозо цу дезала звенона 16726 сом ахча делар. ХIанз С.-Хь. Мудаева звено арендагIа теплица дIайица болх беш я. ХьатIадоагIа шу тIакхоачаш кхы а дукхагIа продукци йоаккхаргья цо. Цу звенос дIадоладаь из гIулакх хьалльаца болх беш кхыйола звенош а я 5 гектар хулача къайлача теплицашка. 1 январе денз еррига совхоз аренде яккха лерхI. Укх шера совхозо болх баьб хозрасчетеи ше-шийна финансированеи йолаш.

Бакъда совхоз хIанз а йиза шийн лоIаме яьннаяц. РАПО-ра цхьабараш команда тела гIерт. Масала, совхозага а ца хоатташ РАПО-с расчетни счета тIара 200 эзар сом даьккхар. Госбанка из дIа а делар. ХIана? Совхоза коллектив ецій ше къахьегаш даьккхача ахчан да? Ахча чIоаттIа ма эший совхоза. Боахам эргабаьккха тоабара а шербара а ахча эш. Из эш нах чубаха цIенош, соцкультбыта гIишлош хьалъяра.

— Алхха ахча Iоадара уйла йолаш дац тхо, — йоах директора, — из эш совхоза боахам а цун къахьегамхой вахар а тоадара. Боахама чухь 5 километр никъи тротуари я асфальт а билла.

Укх шера совхозе хьалдаь доалаш латт шозза вIаштIара даь 13 цIа, 32 квартира а хургйолаш. ХьатIадоагIача шера кхы 20 цIа а дергда, Цох хургъя асфальт билла никъи коммуникацеши йола бIарчча поселок.

Совхозе болх беш я хIанзара столови. Чам болаш а дика а кийчду даа хIама кулинара Владимир Аверина. Дуача хIаман ах мах совхозо ше ду болхлошта хьалхара. Совхозе я медицински пункт, тика. ХIара бригаде душевой я. Саунаш хьалъеш латт. Совхозе болх берех дукхагIбараш кхалнах ба. Царна дика хет 140 моттиг йола берий беш хьалъеш.

Чаьчанерча юкъерча школана шефски новкъостал деш я совхоз. Дешара здани шерьяра (5—6 класс хьатIаяра) 300 эзар сом къоастадаьд, асфальт билла никъ биллаб.

Совхоза ший автопарк, тракторни бригада, гIишлош ю участок я. Бакъда цаI во да: республика Госагропромо совхоза лац теплицаш тоаяра а шеръяра а эша гIишлон материалаш, кизга, оборудовани. Из новкъа да.

Iовш долча ахчано совхозага йиш хулийт ший къахьегамхошка культурни салаIийта. Туристически никъ бу, экскурсеш ю, дарба дайта санаторешка, курорташка ухийт, хIаьта бераш — пионерски лагерашка. Баьцадаараш кхедерашта хан-ханнахьа занятеш йола дешар вIаштIехьдаьккхад. 8 саг ва заочно институташкеи техникумашкеи дешаш. Уж ба электрик Галкин Константин, учетчица Батукаева Шумиса, бригадир Идигов СаIид-Эмин, кхыбараш. ХIаьта Чадаева Лейла Л. Н. Толстой цIерагIча Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен университета экономически факультета совхозни стипендиат я. Практически аьлча совхоза ерригача коллективо ший говзал лакхъю. Массазарча курсашка занятеш ю совхоза директора З. Амаевас, керттерча агронома М. Ахматханова, керттерча экономиста С. Бетгова, керттерча инженера С. Магомедова, опытни бригадираша - агронома З. Рыбинас, С. Идигова, кхычар. Цу занятеша новкъостал ду баьцадаараш дукхагIа, дикагIа хьалкхедара, царга дIададар кIезигдара.

ХIанз укх гуйриярча шийлача деношка кхаьча хьахиннад планал тIех кхедаь баьцадаараш. ХIара дийнахьа совхоза къахьегамхошта дIакхухьийт дукха керда нарсаш, салат, бетта дуа хоарцамаш, укроп. Касталашка помидораш а хургья. Уж хургда хьатIадоагIача шера кхашкеи бешамашкеи баьцадаараш хьадаллалца.

ХьатIадоагIача шера 21 эзар центнер баьцадаараш городерча къахьегамхошта дала лерхI совхоза коллективо.

П. МАГОМАДОВ.

АРГIАНАРА ЗАСЕДАНИ

НГIАССР йоазонхой Союза правлене хинна аргIанара шеръяь заседани сталински репрессегIа байнараш дагабохаш ший тайпара хIама хилар. Ткъаь иттлагIча шерашка ховш ма хиллара, лувцаш чу а бехкаш боабаьб бехк боаца бIаьш эзараш бола нах, царех дукхахбарий кхелах хIанз а цхьаккха хIама ховш дац.

Халкъа дикагIбола нах хIалакбара политика хьо кхаелар Нохч - ГIалгIайченах а. Республика партийни, советски, кхыболча болхлошца цхьана репрессешта юкъе бахар Нохч - ГIалгIай йоазонхой С. Бадуев, А. Дудаев, Ш. Айсханов, Х. Ошаев, М. Мамакаев, А. Озиев, иштта кхыбараш а.

Нохч - ГIалгIайчен йоазонхоша лаьрхIад «Аргун», «Лоаман Iуйре» яхача альманахий цхьацца номер кийча яь, царех йоагIа деррига гонорар цу наьха сийна памятник оттадара йолча Ерригсоюзни фонде дIадахийта.

Йоазонхой дог тийша ба шоай инициатива республика кхыйолча творчески Союзаша, ерригача общественносто хьаллоацаргхиларах.

Правлене заседане дийца вож дош а дар символични, талант йолашагIа бола къона литератораш СССР йоазонхой Союзе дIаэца могабир.

А. ШАЙХИЕВ,
НГIАССР йоазонхой Союза правлене член.

Хроника

Нохч - ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиумо дIаьккхай Нохч - ГIалгIай АССР мелиорацен хин боахамей министерство, цох «Чеченингушводм е л и о р а ция» яха проектно - гIишлон - эксплуатационни объединени ярцен Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета Аптечни управлени, цох «Фармация» яха производственни объединени ярцен, Нохч-ГIалгIай АССР мелиорацен хин боахамей министра гIулакха тIара нов. Баматгиреев Мохьмад Шервановичи Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета Аптечни управлене начальника гIулакха тIара нов. Ульбиева Наталия Саламовнаи уж кхыча балха тIа бахарца дувзаденна мукъа а бовлийташ.

Республика комсомола историцара

Эггара хьалхара стахановка

Стахановa воспитанница. Иштта цIи йолаш яр ткъаьи иттлагIча шерашка «Красный молотовец» яхача дукхатиражни газета тIа кепатехе хинна цхьа очерк. Цу тIа дувцар завода дикагIйолча болхлочох Медянцева Иринах. «Ира балхара чуенача хана истола тIа дадар керда даьхка газеташ. Царга хьежаш ягIаш цун теркам тIаззар Стахановa беча балха хьалхалатта методаш хьадда юацаш йолча корреспонденце. ТIаккха дика кхетадир цо къахьегама овсарле дикка лакхъе мишта карагIдергда»—иштта ба цу очерка тIара массехк мугI.

ЯгIаш дукха уйле йир Иринас ший балха тIара гIулакхаш дIахо тоадара де дезачун. ШоллагIча дийнахьа, лаьрхIар кхоачашде а йолаелар. Тоъал дукхагIа дар цу дийнахьа даьр, бакъда рекордага кхача аьттув-м баланзар. ХIаьта цехе массарел хьалха хила ловш яр И. Медянцева.

Сайрийне балхара цIаяхалехьа цIаьккхазза а станокага хьежар Ирина, ше хьаь оатхалаш мел я а кхоана е эзаш яраш мел я а лаьрхIар, нагахьа санна кхоана уж еррига кийчъе аьттув боале 500 процентал кIезигагIа йоацаш норма кхоачашъергхиларах бIубелар. Чуеча а дукха уйле йир цо кхоенарча ший балха. Иринас дукхагIча даькъе хьаеш хиннараш яр клапаний оатхалаш. Болх атта беца а, цох бинаяр И. Медянцева, дика карабрзабьбар из. Цудухьа, шоллагIча дийнахьа Iуйрийна болх дIаболалушше а фу-эш, аьнна хатта хьатIаенача мастерга аьлар цо: «Са болх тахан хьалхе дIеэзбе йиш я хьа 500 процента». Ший дош дизза кхоачашдир Медянцева Ирас. Автомата хьисапе лелар цун кулгаш, цхьа минута ха ца йоаеш хувцар цо станока тIа уттаеш йола оатхалаш. Дукха ха ялалехьа норма яь яьлар, тIаккха шиъ, кхоъ, йиъ, дIайолайир пхелагIча норма счет. Духьал тIеххьарча цхьан сехьата яь яьлар из дийнахьарча нормагIа е эзача оатхалех ахенал совгIа ераш.

Иштта хилар цох кхалнаха юкъера завода духхьашхара стахановка, хIаьта дIахо йодача хана а кхы лаьгIбацар цо ший болх, цунга хьежжа хила гIертар заводера кхыбола мехкарий а.

ХIанз а тIехь дика дагайоагIа цунна из йийха ха, вай промышленноста истора чухь лоархIаме мул бита тамашийна событеш хинна ший къонал, духхьашка ше заводе балха ена ха. Йоккхача дегаIозаленца дувц цо цох.

— Дукха хезадер соне завода вахарах сай дас цIагIа дувцаш, — яхаш дагалувц Ирина Степановнас. — Геттара сакъердаме, теркам тIаозаш хулар цун дувцараш, безам болийташ дар цига балха оттара. Цхьабакъда, атта гIулакх дацар из, хIана аьлча йоккха арагIа яр заводе балхе безам барий. КIезиг-дукха ха яьннача гIолле са ираз хилар предприяте коллектива член хила. Юкъьанца тоъал болх бе бийзар уборщице йолаш, тIаккха мара бокъо яланзар соне станока уллув отта. Из ха дагаахача тахан а тIехь чIоагIгIа деттадала долалу са дог, цхьа моллагIа гIулакх а нийсденна заводе я езаш хилча, хьог со тахан сай хьемсарча предприяте къахьегаш болча кагирхоех.

Ший ханара бараш санна, хьалхагIа комсомоле мугIарашка дIаотт И. Медянцева, хIаьта мехка эггара халагIа ха, 1942 шу хьатIакхаьчача хана Ленински парте мугIарашка дIаэц из. ШозлагIа са деккхар санна дола хIама дар из Иринай вахаре, котало яккхара ший лоархIаме дакъа цо юкъедихьача санна а хеталуш. Цу хана заводо къахьегаш хиннерашта дагайоагIа из хала хьшозза эвакуаци яра кийчъьяр завод. Атта дацар, цхьабакъда чIоагIа лоара ма могга дукхагIа фронте гIо де, цига хьакхачарга чIоагIа сатувсаш хинна тIема продукци алссамагIа араехеца а хиннахьа дIаяхьийта а.

— Комсомолацера безам хIанз а тIехь къаьстта чIоагIа ба са, — йоах Ирина Степановнас. — ЦIаккха а дицлац соне тхоай комсомольски вахар: сакъердаме дахар тхо, субботникашка ухар, завода сий лакха лоаттадеш спортивни яхьашка дакъе лоацар, кхыйола сакъердаме мероприятеш йора. Са ираз хиннад Пятигорске хиннача кхалнехьа съезде дакъа лаца а. Стахановски болама опыт дIа-са йовзийтар оаха цига, лоаман кхалнах заводашка болх бе хьаазара тIахьехар.

Айкха бувзамаш лоаттадора оаха кхыча предприятей болхлошца, церца социалистически яхь лоаттайора, каст-каста хулар республика юрта районашка а. Цу хана республике чIоагIгIа вувцаш вар юрта боахамера стахановец Величко. Цо саг йоалаш даьча колхозни хьоалчагIе а дакъа лоецаш хилар тхо. Самолета тIа хоахкадела а ираз кхачар тха цу дийнахьа. Иштта чIоагIлора цу хана республика комсомольций доттагIал.

Ха дIаяхай. КIай йис йиллай комсомола ветерана, духхьашхарча стахановкай карта тIарча чешта, бакъда, комсомола гIулакхаш хIанз а ший теркамгара далийтадац Ирина Степановнас. Из тамашийна хIама а дац — цун вийи воI болх беш ва, комсомола Старопромысловски райкома секретара декхараш кхоачаш а деш. Цудухьа хадац цун комсомолацара бувзам, дезала династи, традици а хинна дIаэттад къоначе тIехьенна коммунистически кхетам балара гIулакх. ЧIоагIгIа ловш я И. С. Медянцева парте шийх бенна тешам комсомоло бизза бакъбер, ткъаи иттлагIча, шовзткъалагIча шерий комсомольцашта карагIдийннача дикача гIулакхех тахнарча нохало бизза пайда эцар.

Р. УТЕВА.

Иштта яхаш я дунен халкъашта юкъерча комплекса № 3 йолча павильоне хьайийлла Красни Преснера выставка. Укхаза хьахьокхаш я лаьтта кийчлаца, удобренеш товсара, хIамана юкъейоххара, дIаяхьийтара эшача зIамигача механизаце средстваш, шампиньонаши зизаши хьалкхедеча, дIадув ги кийчдеча технологически балхашта механизаце яра эша оборудовани, лаьттан состав тахкара эша прибораш, кхы дукха яраш.

Выставке дакъа лоацаш я лоазол дехьарча тайп-тайпарча мехкий бIаь таргга фирма. Укхаза я цхьана йолча предприятей экспонаташ а.

СУРТА ТIА: «Марфино» яхача совхозе гидрониках пайда эцилга хьахьокх советски стенла хьалхашка.

(ТАСС фотохроника).

Керда вахар хьаллоацаш

Заман тIехьадисача гIулакхашца гIалгIай литературас лоаттабьча къовсамах

Ховш ма хиллара, ше хьахиннача эггара хьалхарча деношка дена гIалгIай литература дегIада доладелар Iаьдал оттадара а чIоагIдара а вай халкъо лоаттабаь къовсам гойтарца. Цхьабакъда, цу хана хинна вай йоазонхой кхы кIезигагIа язде болабаланзар шрача замах юхадиса зуламера гIулакхаш, масала, пхьа лехар, урдув дахар, ди лелабар, поал хеххар, из санна кхыдола а киловзалаш, зене хIамаш цIендаь дIадахара лаьрхIа вай парте а халкъо а лоаттабьча къовсамах. Хьалха дукха Iазапаш лайнача вайнаьха халкъа а Сийлахь - йоккха Октябрьски Социалистически революци ялар бахьан долаш хьахиннача цун къонача литературана а хьалхашка лаьттараш шеко йоацаш дикна доккха а чоалхане а декхараш дар. Къаьстта царех дар майрал а, денал а, къонахчал а долаш большевикий оагIорахьа баьнна, советски Iаьдал хьаллоацаш, шоай дикагIа болча къонгийн мехкарийн цIий ца кходеш, бIаьш шерашка шоай даьштен даьдаьштен даргаьлла паргIатой юртамукъали яккхара тIехьа вайнахах бола хьаьнала къахьегамхой летар а, керда вахар хьалде уж мишта чуийнна къахьегаш боахк а гойталга. ХIаьта вай советски мохк сиха дегIабоагIаш хиннача 20-ча, 30-ча, 40-ча шерашка вIалла шеко йоацаш дар хьаьналча къахьегамхоша иштта хала даькхача Советий Iаьдала новкъарле еш мел хиннарашца лира къовсам лоаттабе безаш хилар. Цу декхарга хьежжа, цу замах хьалха лаьтта нах, къаьстта цу шерашкара йоазонхойи журналисташ болабелар кердача замано дIадехар кхоачашде, шрача замах юхедисарашца агитационни а, пропагандистски а тIом лоаттабе.

Цу ханарча цхьаболча гIалгIай йоазонхой произведенеш тIара масалаш а доаладеш укх статья тIа вай дувцаргда гIалгIай литературе из къовсам дIаболабарах а дIахобахьарах а лаьца.

ГIалгIай юрташка дикка классови къовсам чIоагIбеннача 20-чей 30-чей шерашка вайнаьха халкъа тIалаьтта боадо а нийсхо цу хилар, а дIаданкха коммунисташа, комсомольски активисташа, селькораша шоай болх дIаболабаьча хана, хьалхьайра кердача вахара дукхьала хинна эпсараш, моллаш, кулакаш, базархой. Наьха кхетам баьдберзабеш, наха ди хьехаш хинна хьужареш гIалгIайчухь 1927-ча шерралца хинна хилара уйла йича, вай дика кхетаде дезаш да шоай хана хьалхаааьттача наха, къаьстта къонача йоазонхоша, масала, Осмиев Хьамзата, Муталиев Хьажбийкара иштта кхыбараша а цу хана непайийтта дукхагIа йола художественни произведенеш, статьяш, заметкаш, керттерча даькъе критика еш, вай вахара новкъарло ераш бегбоахаш, футтарбеш хинна хилар. Халкъа культура дегIаяра новкъарле мел лоаттаерашца дIахьоча къовсаме вIалла а юстара хила йиш йолаш дацар Октябрьски революце хьакхелла халкъа къона литература.

Вай мехка а паччахьалкхен историе юкъе а къаьстта лоархIаме хувцамаш хилар 1928—1930-ча шерашка. Дукхха дукхагIболча къахьегамхошта йоазув де шар ца хар, шрача замах юхедиса зенера, зуламера гIулакхаш, ди лелабар дIадаккхарца мара кхоачашдулургдоаца экономически, социальни, культурни хувцамаш цу шерашка дIадоладелар Нохч - ГIалгIайчене а. Къаьнарча замах юхедисараш дезачар йоккха новкъарле йора керда общество, керда вахар хьалдерашта социалистически наькъагIа халкъ дIахьалха кхувлачарна.

Къаьстта хала хьал дар цу хана лоаман кхалсагага. Цун яхар дIадахийтацар ширача заман Iаьдалашеи ди лелаберашеи. Кхалнаха тоам хетацар, нагахьа санна лоо маIасаг вале, цунга шоашта дарба дайта. Из йодар хьежа сесаг йолча а дол дехкараш, поал хехкараш болча а. Кхетаде дезаш дар царна цу гIулакхех дарба а ца доалаш, лазараш харцдувлаш хинна хилар, цунах дукхача наха зулам даьнналга.

Керда вахар бахьан къовсам лоаттабаргахьа валар, кхыметтел кердадар къобалдар а дукхача наха ший къаман гIулакхашта тIехьара, ший даьша хьаденача Iаьдала тIехьара валар лоархIар. Шоаш яхар деш, шоаех теша нах боадоне боахкабар духьа юрташка доагIача моллагIа долча кердачох кхерам тувсаш, моллагIча наькъашца халкъа юкъера уж къаьнара законаш, Iаьдалаш дIа ца довлийтаргахьа лаьттарашта духьал хоадам боллаш къовсам дIабахьа бийзар советски общественноста. Юрта дIабихьа бола из къовсам чIоагIбалар теркал ца деш биса йиш яцар йоазонхой а журналисташ а. Къаьстта цу хана эшаш яр «шайхал» баьннаб яхарашта, наха дарбаш ду яхарашта, жинашца, гIамашца тайнаб яхарашта духьаларча къовсамах йола литература говзаме произведенеш.

Цу хана «Сердало», «Грозненский рабочий», «Серло» яхача газеташ тIа кепаетт гIалгIай юрташка — СурхотIей Долакха-Юртен гучабаьннача «шейхашта», «хьежача наха» хIама ховш ца хиларах дувцаш йола фельетонаш, статьяш, заметкаш. Уж чIоагIа хIама ховш, къайле йовзаш нах а хеташ, моллагIа дола гIулакх царга хатта, царга дарба хьехийта, царца дагабовла ухар нах. Дешанза бола баьде нах царех тешаш бар, царна хIама хац, аьнна цу хана духхьал дIаала нагтахьа саг мара лоархIавеш а вацар. Бакъдар аьлча, царна шоашта чIоагIа дика ховра шоашта хIама ца хоалга, хIаьта а вIалла эхь-бехк ца хеташ Iехабора цар шоаех тешараш.

Из «шейхал» гучадаккхара йолча темах эггара хьалха язде волавелар Къулбаседа Кавказе а Дагестане а Советий Iаьдал оттадара тIехьа лаьттача къовсама юкъе дика дакъалаьца вола, цIихеза гIалгIай йоазонхо Гойгов Сипсой Iаддал-Хьамид. «Къу-шейх» аьнна цIи а йолаш яздаьча ший сатирически дувцар тIа цу тайпарча сийдоацача наьха «шейхал» гучадаьккха ца Iеш, цо уж футтар бора, нах Iехабеш цар леладераш бегдоахар.

Масала, СурхотIа вахаш хиннача вокхача саго Хамхоев Мудара шийна ма могга нах Iеха а беш, шийна кхоачам хиллал боахам Iалашбаь хиннаб. Говраш а, доахан а, кхы мел эшар а долаш ва из. Цхьабакъда, рузкъанна сов тIехьаваьннача цо цхьан дийнахьа ше «шейх» ва, ше даьла Iаршашка кхаьчав, аьле хоам бу нахага. ХIаьта а кастта цу саго Iулдоахача говрий Iулга дIалоал ший говр. Шийна хьалхара Iулдаккха баха ловш цар юртара дукха а нах хинна бале а, «со мара гIоргвац говрий Iул даккха» аьнна, говраш йоажае вода из къоано.

Из хIанад хьогI, аьнна хета тарлу дуккханешта. ХIаьта бакъдар иштта да. Цу хана нахагара йоагIа хIамилг дикка кIезигъенна хиннай Мудара. Шийна наха дукхагIа йоал тергйолаш гIулакх де дагадох цунна. ХIаьта Мудар говраш йоажае ваха бийса дIаьлча Iуйрийна юртахошта йоккха тамаш бIаргаяйра. Цу бусса Мудара доажадаьча Iулга мел хинна говраш цIогарч а доацаш цIаьхкар.

Говрий даьша из геттара новкъа долаш дийцар, къийсар, бакъда, «даьла кхела раьза ца хилча баланзар»:

— Говрий Iул доаккхаш шейх хиннав, цудухьа хинпад ср! — аьнна хийтар царна.

— Доккха Iаламат да цIогарч даьха а, говраш йиса! Низ кхоачаш ма вий даьла, низ болаш ва шейх Мудар а! — йоахар юртхоша.

Уж говрий цIогарч дахара гIулакха ше бехке вац, аьнна пIаьраска дийнахьа маьждига мимар тIа а ваьнна, Мудара дув биаь бале а, цу юртара кагирхой тешанзар воккхача сагах.

Оапий когаш лоаца ба, уж гаьна баха йиш йолаш бац, оалаш да халкъа кица. Цунна а дайна, из хинна дукха ха ялале, юртарча кагийча наха хоаделар Мудара коа лочкъадаь доахкаш дола говрий цIогарч.

Цец а амагI а банна, хиннаб юртахой «шейха» коа лаьттагIа дехка доахка шоай говрий цIогарч дайча. Атта рузкъа дезаш волча «шейхо» ше цу бийсанна говраш йоажаеш тийда а тийда, ший коа лаьттагIа дехка хиннад юртарча наьха говрий цIогарч.

«Шейханна ма харра, говрий цIогарч кхыча мехкаша а ийдеш товар ма дий», — аьле чакхйоалийт Гойгов Iаддал-Хьамида ший произведени.

Белгалдаккха доагIа, 1961-ча шера В. Б. Корзуна кийчдаь «Хержараш» аьнна арадаьннача книжка тIарча цу фельетона мотт белтгала эсалагIа хилар 1927-ча шера яздархочо ше газета тIа яьккхачун тIа болчул. Сона хетаргахьа, цкъадале, «Хержараш» яхача книжка тIа кепатехача фельетона вариант дикка эсалагIа я. Укхаза хьалха-тIехьа яьхай дукхха а предложенеш, хийцай стиль. Цу тайпарча «редактуро» яздархочун произведенецара эшаш йола дукхха а художественни средстваш дIаьхай.

Ала деза, дукха ха йоае а къахьега а дийзар советий Iаьдала замах хьахиннача йоазонхой хьалха хиннача тайпара вахар дIахо даха йиш ца хиларах лоамарой дIакхетабара.

Иштта кердача, нийсача вахаре вай халкъ даханза дарг ца хиларах кхетара хетадаь да, масала, цхьан вовзаш воапача автора «Комсомольцаша кIалхара ваьккхар» яха дувцар а. Керттерча даькъе цу тIа дувц ширача заман Iаьдал лелдераша Iехаяь хинна лоаман кхалсаг нийсача новкъа ялара исторех.

Цхьан цIагIа чIоагIа хала цамогаш хул Юнус яха кIаьнк. Дукха хIама ца ховча, дешар - йоазув ца ховча цун нанас кIаьнка массаза оал дIател цунна мала шийла хий. Ший кIаьнках кхийттар хала лазар дале а, из чIоагIа духьала я из эрсий лорага гойта.

— Кхы хIама а даьра эшацар ер эрсий лор волча вигар мара! — оал цо. Цхьабакъда, из чIоагIа тешаш я шийна лоаллаха яхача хьежача сесагах, цо из верзаверг хиларах, из верзаверг ва аз, яхаш цо мел дувцачох.

Юнуса нана кийча я ший воIа дарба дайтар духьа цу хьежача сесага говра мах бала а. Иштта дале а, хьежача сесага духьал дIаала тигац ше беха мах.

— КIаьнка дарба хургдола молхаш эца черсий мехка яха еза со. Цу гIулакха ши тума ахча дезаргда сона! — оал цо юххера.

ДIадала ахча ца хиларах, цунна ший цаI мара доаца шинар дIадала дийзар Юнуса наьна.

ХIаьта а кIаьнк хIара денгара - денга халагIа хулаш воагIа. Ховш ма хиллара, хьежа сесаг черсий мехка меттел, шоай цIенна цхьа бIаь метр гаьна а яланзар. Цо ший цIагIа кийчъь «молхаш» кIаьнко мел меларах, кхы а халчаоттар мара кIаьнка кхы хIама хиланзар. ТIеххьара а цу хьежача сесага дарбах ший кIаьнк верзарг ца хиларах теша йоал нана. Хила баха кхера санна дайна дIадаьлар хьежача сесага денна шинар. ТIаккха кIаьнка новкъостала боагIа юртара комсомольцаш. Халла балийца ворхI-

«СЕРГО»

(Иштта цIи йолча повеста дакъа)

ЦIаккха ца хиннача тайпара дукха адам да тахан Орджоникидзе. Керттера улица тIанкI, аьнна, хьалийзай халкъо: нохчий, гIалгIай, хIирий, черсий, балкхарой, къоаршой, казакаш, тоабаш а еш, вIашагIбетталу тротуараш тIа, бульваре, чуйнна къамаьлаш деш ба. Массанена а дагадоаллар цхьа хIама да: миштад фронтера гIулакхаш, кIайгвардейций нигагIа керда районаш гIовттанза йолий-теш.

Дукхача бетташка сеца лаьтта трамвайш тахан духхьашха бIаргагу городе, деза ди дагадохийташ дек цар гургалаш. Сакъердаме бераш фега арахьийлхад, цар зовне оазаш ек массе метте — улицашка а скверашка а.

Бахача наха тахан йицъелча санна хеталу фронт а, тIом а, моастагIа а. Кач ядаш карабинаш йолаш бола кагирхой — гIалгIай, хIирий, эрсий болхлой — шоай нешаща шорттига хьал-Iо ухаш лел. Цхьабакъда, сихбенна деча къамаьлашкеи гаьнна ювлаш хьахозача йоккхийча топашка наха йиш еха ладувгIарген хьежача, гуш дар сатем бIаьха латтаргбоацилга.

Кхыметтел чухьа са доацаш майра бIухой — китайцаш а лелар тахан шоай тайпара. Берригача наха юкъе цхьан боарамагIа гIа боахаш ба уж, цхьабакъда, тIехкарех ядача бомбаша хьахьокхар гIордаьнна тIема гIулакхаш карагIдувлаш уж хилар.

Терски областа халкъий йиъпагIча съезде баьхка делегаташ городал араьха Молокански слободкана магтIахь ягIача хьалха кадетски корпус чухиннача зданегахьа хьалкхувлаш йола трамвайни вагонаш.

КоанаIарашка бечош санна дIаэттад эскара сийлен ха. ХIара делегаци хьа массаза кхоач, моаршал хоатт цхьаттарра «ура» яхаш чIоаггIа детташ цIогIарч а долаш. Моттигаш дIалувц делегаташа. Гуш да нах деташ тохаденна хилар. Тайп-тайпарча къамий меттала йоах хIанзалца йовзанза хинна цIи — Орджоникидзе.

— Ленингара шийтгара венав.

— Из хила йиш йолаш дац, еррига къулбехье кIайгвардейцаша дIалаьца ма латтий.

— Э, из Iа яха саг вац— цхьанна хIамах кхерац, миччахьа гIолла а чакхваргволаш ва.

— Хьона бIаргавайнавий из?

— Мишта вайнавац из — вайнав, кхыметтел къамаьл а даьд цунца.

— Хьадувцал тIаккха, фу йоах цо? Ленина фу аьннад цунга вайх лаьца?

— Хьайна хозаргда хьона, укхаза хургволаш ва из тахан. Са къайла багIа делегаташ. Гуш дар, массава а Ленина вайта саг хургволаш йола съезда заседани сихагIа хьаелларга чIоаггIа сатувсаш вагIилга.

Садикъа я зале, дIайха фочудетт шерра дIадилла латтача корех.

Шорттига, моаршал телаш корта а тессаш, вела а къежаш, гIандий мугIарашта юккъе гIолла, бIубенна гIа а боахаш хьалвода дизача, чIоагIача, юккъерча дегIара саг. Из — Шерипов Асланбек. Военни баьццара коч ювх цунна тIа: хьадийллача цун качматаша гучаяьхай лоацача фоарта низ бола пхьидаш.

Президиума оттадаь истол латтача сцена тIа хьалтIаволл из.

ДуIа хьале хьалхагIа санна сатем эттар.

Цхьабакъда, дIахорча миноте цIа чукхийттача, йоккха снаряд ийккхача санна хийтар. ЧIоаггIа дIаьхдаь тIоараш техар зало. Берригa делегаташ цхьатарра хьалгIайттар шоаш багIачара.

ЧIоагIача дегIара волча саго, ше сцена тIа хьалтIаваьлча, цIенхаштта юхьмараж а яь, кулга оамалагIа-Iоховша аьлар. Цхьабакъда, тIоараш цIаьхка, кхы а чIоагIагIа, детта доладаьчул тIехьагIа, из ше а, тIоараш а деттаж, чIоаггIа, кIажваха велавелар. Казакий делегацех цхьабараши царех дIакхийтта хIирий делегацера массехк саги мара вацар сатийна Iеш, фу дергда ца ховш корзагIбаьнна шоай тхьамадашка — атаманашка хьежаш.

ХIаьта зал екайора деттача тIоараша.

ГIар южаеш цIогIа техар председателал деш волчо:

— Новкъостий, сабардар дех аз, ха дIайода.

Цунна денна жоп — юха а еррига зал кхайкаеш тIоараш тох.

ГIайттача казакий викалаш а бар съезде баьхка.

Шерипова хьажъюкъе шод бехкар, юхьмараж цIенхаштта йора, тIаккха, казакий делегаци йолчахьа дIа а хьеже, юха а велалора.

Юххера а сатийра зале. Делегаташ Iохайшар.

— Большевикий фракце тIадиллараргIа Терски областа халкъий йиъпагIа съезд хьаслла мукъаба сона, — аьлар председатела цIеча трибуна тIара зале дIачу.

Юха а еррига зал екаеш тIоараш техар.

ХIанз техача хана сихха дийшар уж. Зале сатийра.

Ерригача делегацей председателаша президиумера моттигаш дIалувц.

Делегаташа, цхьаннена тIехьа шоллагIвар волаш трибуне хьалтIа а бувлаш, цигара цкъа эгIазал йолаш а, тIаккха машарбеш а дешаш кхувсар.

Халла гIа а боахаш, трибунагахьа вода казакий фракце председатель. Погонаш тIаяда белгалонаш тIайола белажаш а сеттаеш, цо цогала маькарлонца хIиллане дешаш кхувс:

— Господаш, Терски областа халкъий делегаташ! Вай дерригаш а вежарий да, бIаьшераш да тхо, казакаш, лоамарошта лоаллаха даха. Кхыметтел дувхар а да вай цхьатарра: чокхийн кийн. Сендухьа къувсаргда вай, фуд вай вIаши тинна? Большевикаш бецаре, вай воаш къоастадергдар долла хIама, цхьан дезале санна. Областе порядок а Iаьдал а оттадара оаха, казакий фракце, ях, тIема гIулакхийн лаьттани комиссараш дIа а баха ЦIе Эскар яхачунгара герз Iо а эцаш...

Къамаьл дIачакхдаккхийтанзар цунга: дорхбенна деттача цIогIарчаша егайора зал:

— Iоваккха из! ДIабаха атаманаш! ХIаьта къонача казака Дьякова ше ваггIачара хьалъура а иккха, чокхе Iержаш а лаьца, трибунера чутокхавир оратор.

Казакий франце тIехьашкарча мугIарашкара хьаура а лийлха, массехк къона казак воагIа Дьяковна новкъосталла.

— Атаманий цIерагIа ду цо къамаьл, тхз, къеча казакий цIерагIа дац!

— Дукха мийннад цар тха цIий! — цIогIарч детт казакий фракцена юккъера. Председателал деш волчо мел чIоагIа гургилг беттарах хIама хилац. Наха пхьарч ув, цIогIарч детт, вIаши кхерамаш тIатувс, ГIар-тата, кегар боалл зале.

— Съезда Iуйрийнара заседани дIакъовлаш хиларах хоам бу аз, — чIоаггIа цIогIа а теха, хьакхайкадир председатела, айенна гIараши когий таташи дувша а деш.

Нах цхьатарра арабовла наIаргахьа болалу.

ГIандаш доассалу, залера цIогIарчи пхьарч увлген тIа-тIа лаьгIлу.

I.-Хь. Гойгов.

Цкъа яздаьчох цIаькха а

НАЬХА ХЬАШТИЙ БАЛА БОАЦАШ...

Дукха ха йоацаш «Сердало» газета тIа кепатехаяр «Мах бола... мух» яха заметка. Назранерча жилищно-коммунальни боахама производственни управленега (ПУЖКХ) массехк хаттар деннадар цу тIа. Уж дувзаденнадар цIаьхха хьекхача михо города юкъе лаьтта стелла йожаярца. Белгалдаьккхадар 40 эзар сом гаргга эхча зехьа доадаь хилар, цу гIулакха цхьаккха саг бехктохкаме эза ца хилар. Цу дешашта хьадда жоп лургда аьнна хеталора. Бакъда редакцега Назрановски ПУЖКХа начальника М. Евлоева хьадайтар корта а болаш жоп дац, вешта аьлча отписка я. Харцо ювц аьнна хеталургдоацаш, ше долчча тайпара из жоп укхаза доаладе ловра:

«Хьалкъий доттагIал» яха стелла Назране оттаьяр. ЧIоагIача михо из Iойожаьяй».

Кхы цхьа дош дац ПУЖКХ начальника кулг яздаьча цу кахьата тIа.

Духхьал вай дувцачох ПУЖКХ кулгалхочоа дош ца хетилга мара кхы хIама дац из аьнна хеталу. Стелла оттаяь хинналга а из Iоежалга а М. Евлоева хоам бе ца безаш дика гуш да Назране хинначоа. Вешта вай айде гIерташ хинна дешаш кхыдола маIан долаш дар. Лоацца аьлча, газето йолаьча темана гонахьа кIоаргденна къамаьл хилар ловш яр редакци а автор а. Бакъда ПУЖКХ позици — тха кхоачамбоацараш «къайле йола зона лархIа», яхаш я. (Духхьал вай ювцача стеллах лаьца а дац из).

Уж кхоачамбоацараш дукха а, хIара денна наьха вахара хьашташта Iаткъаш а да.

Цул совгIа, массехназа уж кхоачамбоацараш «Сердало» газето а районни газето а дийцад. Масала, хьаделларгда вай укх бетта арадаьнна «Ленина никъ» яха Назрановски районни газета. Цу тIа дувц ПУЖКХ болхлой бехкагIа дукхакъвартирни цIеношта хьалхашка нувхаш гулъеш я яхаш. Иштта «Сердало» газета тIа а массехказа кепатехад наьха лоткъамаш. Хувцалуш хIама дац. Хетачох денгара денга гIулакхаш талхаш а латт. ХIаьта а хIанзалца цу дерригача къамаьлашта жоп луш бац коммунальникаш — вIалла теркалдиц цар пресса а бахача наха а дувцар.

Шу совгIа ха я, берий бешамашка а № 4 йолча школана а дIатIа ваха никъ бац аьнна, кхалнаха яздаьча письмона,оаха кепатеха. Цхьаккха тайпара жоп далазар цу хаттара е горсовето а е коммунальникаша а. Кулгалхоша жоп ца далар-м сел донкха гIалат хургдацар кIезига-мукъа хувцамаш хиннадаларе.

Довзаш да город тоае декхарийла йолча организацеша «объективни» да яхаш хьалхадоаха бахьанаш. «Ахча а дац, хIаьта долчох пайда эца вIаштIехь а далац. Мощносташ зIамига хиларах».

Сона хац кхычарна уж бахьанаш мел объективни хет, цхьабакъда, сога хаьттача вIалла дувца дезаш дешаш дац уж. ЛерттIа болх вIаштIехьбаьккхача, долча ахчан а, болхлой низа а кхом бёш хилча геттара кхыча тайпара дIагIоргдар гIулакхаш.

Цунна тешал деш, Московски улицагIа № 17 йолча цIенна лелаю «ремонт» ювцаргья аз. ХетачогIа, кIезигагIа дале 7—8 шу да укхаза хий цIенна IоюIалъуха. Хий лакхделча ларма чу латтача распределительни щитока «вставкаш» йоагар. Iуйрийна мотопомпа хьакхоачар. Ларма чура хий хьаарахкоссар цо. Бакъда, хий юха а лакхделча из вIалла «чакхе йоаца илли» юхадолалора. Юххера цхьа «сийрда корта» нийсбелар ремонтникашта юкъе. Цуй хьехамагIа хий хьатIа кхоачаргдоацаш лакхехьа яьккхар щиток. Ларма чу латта хий кхы сага «новкъа дацар». ХIанз а латташ да из цу чу аьхки а Iай а хорша зунгаташ хьаара а ухаш. Цхьаккха тIатохар доацаш, ремонтникашта мел денна алапи а техника доадаьча доагара мах а вIашагIтехача цу цIенна мел йола чона турбаш дIа а яьха дото яраш оттае таро хургъяр. ЦIенхаштта ях аз-м из.

Е кхы а цхьаьнха моттиг. «Электроинструмент» завода гонахьа улла майда, хоза бордюраш оттаяь тоаьяй. Бакъда, лерттIа уж чIоагIъе дагадехадац гIишлонхошта. Тахан майда мел я дIайхьай кхийса дада уж кхерий. Кхоана уж гулде эттача эшаргъеций кхы а «мощносташ»?

МоллагIа дола хIама кхоаненна лаьрхIа доацаш духхьал «хьадаь даьннад» алар духьа деш хилча сиха тиш ца делча далац.

Райисполкома планови отделе ма аллара 10 эзар сом ахча да ПУЖКХ-ана «ямочни ремонт» яхача гIулакха хьожадаь. МоллагIча суда хьалхашка а этта майрра ала йиш я, ши метр хиллал лерттIа дIаваха тротуар бац еррига городе аьнна. ХIаьта цIеношта гонахьа Iобуллаш бола асфальт кIала эша кIийле а йоацаш, хила безачул биткъагIа болаш бул. Шозза-кхозза догIа дийлхача, из хоттана дIакIала бода.

ДIатIаваха никъ боацаш, йисай №№ 3, 4 йола школаш, Бульварни улицагIа йолла универмаг Московски улицагIа номераш 15. 17, 21, 25 йола цIенош. Вешта аьлча, сел гаьна а сенна вода: тоъаргда догIа дийлхача дийнахьа райисполкомера ПУЖКХ контора йолча ваха велча.

Назране бахача, укх дерригача кхоачамбоацараштa хIара денна духьала латтача наха, хетадала тарлу, цхьаккха тайпара тIахьожам а боацаш, шоашта ловра а бакъахьа хетара а де мукъа ба— теш коммунальникаш, аьнна. ВIалла бехк а бац иштта хетаделча. Гуш да жилищно-коммунальни боахама кулгалхой нахаца дагабувлаш, цар балашта оарцагIбувлаш боацилга.

Дукха хаттараш да Назране бахача наьха. Массехк бутт баьннаб, тоаеш я яхаш, цаI мара йоаца бани къайла латта. ХIанз геттара кхераме къамаьлаш доладеннад цу банех лаьца. Цхьаболчар, кооператорашка дIалургъя йоах из. Бакъахьа-м дар городе, лерттIа гIулакх деш йола, кооперативни бани хилча. ВIалла новкъа дацар шиъ-кхоъ уж хилча а. Вешта, цаI мара йоаца городера бани сенна дIалуш я царга? Малав цу дешах нах кхетабе безар а гIулакх долчча тайпара лечкъа а па деш дувца декхарийла вар?

Наха гIонна йолча сферашкара (царца лархIа безкх коммунальни боахам а) геттара чIоагIа эшаш я гласность. Бакъахьа дар город тоаяра эшаш дола гIулакхаш хьалхагIа бахача нахаца а дийца доладоре. Каст-каста царга цу хьакъехьа фу деш да, мел рузкъа доаде лаьрхIад, аьнна хоам боре.

Бокъонца цецваьлар со, райисполкома планови отделе волаш, укх шера 33 эзар сом улицаш, сийрда яхарга дIадахийта лаьрхIад аьлча. Iа хьатIа ма кхаьчадий хIанз-м. Хьадаь гуш хIама а дац, е хIанзрчул тIехьагIа де йиш а яц. Иштта гуш яц 7 эзар сома маьха дIаегIай яха гаьнаш а.

Уж дерригa хаттараш специалист волча саго кIоаргагIа а дикагIа а дувца мегаш дар аьнна хеталу. Из харц дац. Амма, специалисташ боацача массехк сага хIара дийнахьа дагауха уйлаш я уж.

Теша ловра ПУЖКХ кулгалхоша, Назране бахача нахага а редакцега а оттадаьча хаттарашта, гаьна ца доаккхаш хьадда жоп лургхилара. Алхха бехк баккхар духьа дувцаш дац вай ер къамаьл. Вай вахар сихагIа тоадича бакъахьа хеташ дувцаш да...

Ж. БОГАТЫРЕВ,
тха спец. корр.

«Полимер» яха кооператив

Наха лелабеш а республика дукхача тикашка а го йиш я тайп-тайпара сурташ —« Вайнах» (Нохч-ГIалгIай халхара ансамбль), «Сармак» (1988 шу «сармака» шу хиларца дувзаденна), сомийн баьцадаарийн сурташ тIа латташ дола полиэтиленови тIормигаш. Уж хьадер я «Полимер» яха комсомольско-кагирхой кооператив.

НальгиевгIар Илеси Хасмухьмади хьалха а баьнна. 1988 шера 1 марте хьийиллар из «Экажевский» совхозе. Совхозо, бокъо яларал совгIа, чIоагIа гIо а дир царна, из хьаеллаш.

Нальгиев Хасмухьмада 1985 шера цIеча дипломаца чакхъяьккхар М. Д. Миллионщикова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта института мехкдаьтта даккхара факультет. Дийша воаллаше а, распределенех из хьожавир «Сунжанефть» управлене, хIаьта, цхьа-ши бутт балалехьа, Нижневартовске мехкдаьтта скважинашта капитальни ремонт яраш уж юха меттаоттаяраи йолча бригада мастер волаш болх бе вахийтар из.

1987 шу долалуча хана деиз июнь беттага кхаччалца «Сунжанефте» инженер - технолог волаш болх бу цо.

— Институте деша вагIача хана а, Къулбаседе балха волаш а, — дувц Хасмухьмада, — чIоагIа безам бар са, сай лоIамагIа, моллагIа изобретательскии рационализаторскии уйла, чакхъяккха кхычарех тийша хIама доацаш болх бе. Цу юкъа хьахила йолаелар кооперации. ХIаьта, кооперацe санна дика мичахьа йиш я, хьай идеяш, дагадехараш балха юкъе дахьа. Лоацца аьлча, хье фу саг ва а фу специалист ва а хьажа мегаргволаш дар гIулакх. Цига ховргда хьона, хье лелалург волаш саг вий а.

«Полимер» яхача кооперативо хIанз хIара бетта арахец 25—30 эзар полиэтиленови тIормиг. (Уж нахага дохкара гIулакх «Госгалантерея» объединенеси Нохч - ГIалгIай респотребсоюзои леладу).

Цул совгIа, совхозий а тайп - тайпарча предприятей а заказаш а кхоачашду кооперативо. Полиэтиленови пленка арахец царна. Масала, шоай совхоза цар яьй 10 метр дIоахали 10 метр шорали дола полиэтиленови полотно, хьатта гулъяь латта коартолаш долIах лораеш царна тIаехка.

«Полимеро» пайда эц импортничул вIалла вогIа йоацача, отечественни экспериментальни оборудованех. ХIаьта, технологически линен переналадка е кхы а аттагIа да.

— Масала, — йоах Х. Нальгиева, — тха яр мо йолча цхьайолча предприятей шера а вIаштIехьдалац шоай изделе цIи хувца. хIаьта оаха хIанзлехьа пхиъ сурт хийцад тхоай тIормигаш тIара. Тха тIеххьара новинка я ГАЗ-2410 «Волга» яха автомобиль тIайола тIормиг.

Бетта кооператораша 300 —400 сом алапи эц. Амма, керттердар из дац. Керттердар, нах шоай лоIаме производства дай шоаш хиларга хьежжа, гIуллакхах дог лазаш, болх дикагIа бе безам болаш хилари, кооперативана хьалхашка бIаьхен сийрдеи вахара никъ хилари, да.

У. САПРАЛИЕВ.

ЧУВАШСКИ АССР. 90,6 квадратни метр йола диъ цIенах латта, 79 квадратни метр йола кхаъ цIенах латта, 66 квадратни метр йола шин цIенах латта коттеджаш бIаьста нитташ тIабоалаш санна сиха хьахул Цивильски юртбоахама опытни станце. 4 — 5 дийнахьа цIа хьалдаь доакх укхаза. Цкъаза кхаь дийнахь а. Иштта цIенош хьалдаь дахара массаза а йола ханаш я «Чувашгорпромстроя» СПМК-5 яхачун гIишлонхой. ЦIенош хьалдотт цар монолитни йолча керамзитбетонах. Лоацача хана станце хьалъяьй цхьан-шин квартирах латтача цIеной бIарчча поселок. Планировка нийса яь хилар, квартирах боаккха мах лоха хилар юртарча дукхача наха дезаденнад.

Цивильски районе нах чубаха цIенош сиха хьалдара опыт могаьяь цу кердача поселке хиннача КПСС Чувашски обкома аргIанарча пленумо.

СУРТА ТIА: кердача поселкера КПСС обкома выездной пленум.

В. ВОЙТЕНКОИ сурт.
(ТАСС фотохроника).

Бахача наьха Ерригсоюзни перепись яра накъадолхаш

ГIО ДАРА ЙОЛЧА КОМИССЕ

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советерча бахача наьха Ерригсоюзни перепись яра гIо дара республикански комиссе аргIанарча заседане хьежар бахача наьха хургйола перепись елга кадрашцеи организационно-боахама гIулакхащцеи Iалашдарах долча дешага. Заседане ладийгIар Октябрьски (г. Грозный) райисполкома предеедатела А .А. Осмаева отчетага.

Белгалдаьккхад перепиcа кадраш хьахаржареи чIоагIъяреи гIулакх г. Грозне Октябрьски районе ледара деш хилар. ХIаьта гIулакх чакхдаьккха хила доагIа 1988 шера 15 ноябрь тIакхоачаш.

Комиссе белгалдаьккхар: СССР Министрий Советo оттадаьд 1989 шера перепись яра объединеней, предприятей, учрежденей, организацей болхлой, школай хьехархой, дешара лакхерча заведенейи техникумийи преподавателаш, студенташ юкъеоза, аьнна халкъа депутатий моттигера Советаш декхарийла а еш.

Министерствашен ведомствашеи приказаш техад из лоархIаме пачхахьалкхен юкъареи дерригача халкъеи декхар кхоачашдулургдола болхлой къоастабе, аьнна.

Перепись яра гIо дара комиссе дах перепись яра йола кадраш къоастаяра, чIоагIъяра, хIаьта иштта перепись яра йолча отделаштеи инструкторски участкаштеи йоагIаш йола помещенеш къоастаяра дерригa балхаш хьем боаццаш чакхдахар, цу помещенешка телефон, конторски мебель оттаяр, уж йIоахъяр, бахача наьха Ерригсоюзни перепиcа материалаш йизза лораергйола гIулакхаш вIаштIехьдахар.

лагIча дийнахьа мара вIаштIехьдалац цар кIаьнк эрсий лорага дIахьакхара цун наьнагара мукъа баккха.

Цул тIехьагIа дукха ха ялале кIаьнка дарба хул. Ши кIира доаллаше а из верз. ЧIоагIа тамаш ю цу лоаман кхалсаго эрсий лоро мах боацаш молхаш ярарах а цунна дарба дарах а.

Хьалха эрсий лорех вIалла дувца а ловш ца хинна Юнуса наьна кхетам хIанз хувцалу. Авторо цун яхаре цIаьхха хинна хувцам гойте а. цунах дикка теш вай. Кердача Iаьдала, кердача заман эздийча гIулакхаша йоалаю из керда вахар къоабалдарга.

Хьежача наьха боадо ше ма ярра гучаяьккха ца Iеш, «ХIанз со кхийттай Советски Iаьдалах» — аьнна долча мутIарерча лоаман кхалсага дешашца гучабоакх авторо хьаьналча къахьегамхой сердалонга бода никъ. Цул тIехьагIа Юнуса нана колхозе йода, юртсовета хьинар дола активист хул. Орджоникидзе йиллача школе-интернате деша вохийт цо ший воI Юнус. ВIалла шеко йоацаш хIанз из кхийттай хьаькъала, кхетама низ бокха хиларах, дуне цунна хьалха хийттачул дукхха а дикагIа, доккхагIа хиларах.

Белгалде доагIа, цу тайпарча харц дарбаш деча, поал тувсача наха духьала лоаттабеча къовсама хетаяь яр 1930-ча шера Буро тIа къаьстта кепатеха араьнна «Хьежа сесаг» яха кхаь актах латта Дахкилгов Бахьаудина пьеса а. Юххьанца из сатирически, башха йоккха йоаца пьеса дIайолалу хьежача сесаго ше йолча ухача унахоцшта лаьрхIа ший виIий воIаца Султанаца цхьана молхаш кийчъеш дола сурт гойтарца. Цар кийчдеш долча цу «дарбан хина» юкъе ух калпеш, мозий, кхыйола бIеха хIамаш.

Йоккхача сага виIий воI Султан дIахьалха а увттавеш вувларца авторо хьагойт бозбуачула дарбаш леладераша кагий нах мишта толхабора.

— Из хьаькъал долаш, боккха кхетам болаш, теша мегаргволаш кIаьнк ва! — йоах йоккхача саго ший виIий воI Султан ший тийшача балха юкъе озавеш, шийна цо деш дола йовкъостал белгал, а доаккхаш. Йоккха саг ше а дикка тамаш е йолалуш кастта чIоагIа нах Iехабе Iомалу Султан.

— Аз мел деш дар из бахьан долаш дика чакхдоал са! — йоах цу йоккхача саго ши-шийца къамаьл деш.

ХIаьта кастта цар наIарах хIама тох. Уж хул йоккха саг йолча дарбалаха баьхна нах. Йоккхача саго ший пийшка тIехьашкара моттиг дIалоапийт Султанага. Хьачуяьннача дикка ха яхача сесага ПаьтIамата хьежача сесагага дувц ший йоIа Хасолта воI, Мурад, везаveннав, яхаш, тIаккха цунна Гоштай йоI, Марет ез, яхаш. ФуннагIа - моллагIа даь а са йоI Мурада югаргйолаш из цунна мерзъе еза! — оал цо юххера а. Ше из дерг йоккхача саго ши тума ахча дех пунгара. ХIаьта вож пхийтта сом дала мара раьза хилац.

Пьеса шоллагIа дола дакъа авторо дIадоладу Орджоникидзе хьоашалгIа венача Солта цIи йолча болхлочунца цу юртарча наха шоай вахари дахар - денари дувцарца. Царга ладийгIачул тIехьагIа чIоагIа корзагIвувлаш дувц Солтас ший халкъ боадон Iазапера даккханза дарг ца хиларах.

Бакъдар аьлча, гIалгIай драматурге «ЙоI йодаяр» яхача ший пьеса тIа эггара хьалха болхлочун сурт-сибат гойтар Мальсагов Зоврбик ва. ЧIоагIа цу болхлочунца безам болаш яздаьд цун сурт-сибат Дахкильгов Бахьаудина а, цхьабакъда, из керттерча даькъе плакатни, агитационни хьисапе дилла да ала доагIа, еррига из пьеса а санна. ХIаьта цу хайага а, цу хана уж произведенеш ешаш хиннарашка а диллача, из иштта хила дезаш хилар дукха шеко йоацаш да. Масала, йоазув-дешар Iомаде, изба-читальнеш хьаелла, газеташ деша, шира замах юхедисаращца къовсам лоаттабе, яхаш Солтас деча хьехараштa духьала а бувлаш, хьежача наха хIама хов, шоаш царех теш, - яхаш ба цхьабола ахархой. Иштта авторо гойтад вайна укх тайпара сурт. КорзагIъяьнна Гошта а, эгIазбаха нах а боагIа хьежача сесага наIарга. Харцахьа даьха барзкъаш тIадийха, йоаккхача сага виIий воI Султан бIаргавайча, из жин да мотташ унзараваьннача цхьане цIогIа тох:

— Iалаьлов, дIадовлалаш! Жинаш доагIа шоана! — аьле.

ХIаьта массаварг вада кийчвенна, дIалелха боахкача хана. Солтас из тийшабола гучабоакх, из йоккхача сага виIий воI Султан волга а хойташ.

ХIаьта из пьеса чакхйоал жинашца тайна сесаг а, цун виIий воI Султан а Солтас Iаьдалга дIалуш. Юртара нах цу йоккхача сага цхьаккха хIама ца ховлгах тийша а тийше, деша а болх бе а болалу.

«ДIадаккха дезаш дола книжка» аьнна цу пьесах ше язъяьча рецензе тIа Муталиев Хьажбикара цу пьеса тIа дувцачох дукхха а хIамаш теша хала долаш да, плакатни хьисапе да, яхаш белгалдаьха дале а, из пьеса хIанзарча замагIа а дикка пайдане я, къаьстта историко-литературни даькъе, хIана аьлча, цу тIа дувцаш дола ширача замах юхедиса цхьадараш тахан а тIехьа наха юкъе долаш да. Вайна дикка лоархIаме долаш да вай халкъ кхетамга, сердалонга доалош хилар цу тIа хьагойтар, хIаьта керттерча даькъе цу тIара нах авторо бувц шоай заманга хьежжа.

Нагахьа санна хьалхарча даькъе юртара беррига а нах хIана бац, аьнна ширача замах юхедисараш хьаллоацаш бале, шоллагIча даькъе вайна гу уж шекбувла баьнна. ХIаьта кхоалагIча даькъе вайна уж гу шоаш харцахьча новкъа болхаш хиларах кхийтта, сердалонга баьнна, деша гIерташ болаш.

Ала деза, Дахкильгов Бахьаудина «Хьежа саг» яхача пьесана ше рецензи язъяьча хана Муталиев Хьажбикара ше а язйир кхаь даькъах латташ йола «Культармейцаш» яха пьеса. Из а хетаяьяр ширача замах юхедисараштa духьал лоаттабеча къовсама, белгала аьлча, жинашца тайнаб, яхаш нах Iехаберашта духьала. Из а язъяьй Дахкильгов Бахьаудина пьеса санна документальни материалех. Иштта да «Хьежа Аминат» яха Осмиев Хьамзата яздаь дувцар а.

Лакхе вай белгал ма даккхара, цу хана баьде нах Iехабеш, шоай бIеха гIулакхаш леладеш бар жинашца тайна ба, яхаш бола хьежа Изихьати хьежа Аминати яха истий. Цар лелабу тийша болх гучабаккха а царна хIама ховш ца хилар наха дIахайта а дагахьа цу хана гIалгIай педагогически техникума студенташ Долакха-Юртеи СурхотIеи культпоходе бахар. Цу баьдеча исташта хIама ховш ца хилар гуча а даькка, царга шоашка мукIарал дайтар студенташа, шоаш лелабу тийшаболх, шоаш нах Iехабеш хилар дутаргда, аьнна цу исташкара дош а даьккхар. Керттерча даькъе цох язъяь я Муталиев Хьажбикара пьеса. Автора ший турпалхой культармейцаш бовзийт вайна шоай халкъа ширача замах юхедиса зене гIулакхаш дIадахара дIахьоча къовсаме аргIанара культпоход яьчул тIехьагIа шоай баьнна аьттув а, дергдолчун планаш а ювцаш уж боахкача хана.

Цу тайпара пьеса дIайолалуше а вайна хов культармейций дукхха а хIама де вIаштIехьдаьнналга. Масала, цар дIакъовлийтай хьужаре, дукхха а дай-ноаной раьза баьб шоай йиIнгаш советски школе деша ахийта. Укхаза вайна гу цар ?з мел хала вIаштIехьдоал, мел чIоагIа духьала бувл царна кулакаши дин викалаши. Цхьан дийнахьа культармейцашка цар укх тайпара каьхат дохьийт: «ДIадовла тха юртара. Шоашта вахар дезе, тхона духьала ма дувла!».

Цхьабакъда, из письмо шоашка кхаьчача кхы а чIоагIагIа къовсам лелабе болалу юхедисараш леладеращца. ТIаккха корах топ чу а техе, цар Идриса пхьарсагIа човю.

Пьеса шоллагIа дола дакъа дIадолалу жинашца тайна я, яхача Изихьата лелабу тийшаболх гойташ. Дахкильгов Бахьаудина «Хьежа саг» яхача пьесаца гойтача йоккхача сагага диллача, Муталиев Хьажбикара пьеса тIара Изихьат дукхха-дукхагIа маькарагIа а, ше йолча ухараш говзагIа Iехабе ховш а, моллагIа тIаэттача хIаманна кIалхаръяла ховш а я. Цо ше йолча мел воагIар геттара безаме тIаэц, дахар-денар хоатт. Иштта къамаьл дарца, цкъа-дале, цунна дикагIа вовз ше йолча венар, шоллагIа-дале, царна из геттара бакъахьара хьаша-да тIаэцаш а, эздел долаш а сесаг я, аьнна хеталу. Масала, цунна везавеннача зIамигача сага йоI мерзйолийтаргъя, аьнна цо чIоагIа говза зипа коч йоаих Маржанагара. Из гIулакх кхоачашдергдолча жинаша дIаех согара из коч, оал цо цу йоIага.

Маржан дIаара яьлча, цамогаш вола зIамига кIаьнк мархIа а воаллаш цIагIа хьачуйоал цхьаькха сесаг — Забанта. Цунна тIехьа воагIа газа юхь лаьца вонкхагIа вола воI. КIаьнка дарба деш санна, топпара кIийле йиллача, шийлача, тIаьдача лаьтта из кIаьнк Iо а хоавийя, бордаш а детташ, кIаьнка наьнаца Забантийца унахочунна го баха йолалу Изихьат. КIаьнка гонахьа массехк го боакхийт гаьзага а. ТIаккха Изихьата оал:

«Даьла низаца жинаш раьза хилар укх лазарах хьа кIаьнк хьахеца! Цхьабакъда, Забанта, хьа кIаьнк бахьан долаш жинаша чIоагIа къахьийгар хьона. ХIанз дIаяле, цIа а гIойя, укх газана урс а хьекхе, кортеи когаши цIокана юкъе а хьоарчадийя, лаьттагIа дохка, хIаьта дулх укхаза хьада. Тховсар бийсанна цунца жинаш кхаба дезаш я со!».

Вайна ма гарра, жинаш долаш да, яхаш дувца хабараш бокъонца бакъхеташ бола баьде нах, эхь а иман а доадаь Iехабеш буаш я Изихьат. Бусалба дин викалаша а из бакъдеш хиларга диллача, вай дина кхетаде дезаш да революци хиннaчул тIехьагIа мара цу тайпарча харц кхетамца къовсам лоаттабе йиш ца хиннална.

Ший пьеса кхоалагIча дакъа тIа автора вайна бовзийт Салмани, Темботи, Махьмади яха кулакаш. Масала паччахьа замах старшина хиннача Махьмада цIагIа цар шоайла даь къамаьлаш довзийт вайна автора. Уж геттара чIоагIа моастагIий ба кердача Iаьдала а кердача вахара а. Цул а совгIа, уж къиза а говза а ба. Шоай бIеха гIулакхаш шоаш а ца деш, кхыча наьха кулгашца ду цар.

Шийга духхьал бакъдар дIааьннад, аьнна вIалла кхы бехк боаца эрсе вуйт Тембот яхача кулако ший доттагIа волча кулака Салмана чулаттача селечунга Iумийта. Цул тIехьагIа Iумий кулгашца беррига культармейцаш боабайта а дагахьа ба уж. Уж даьлах баьнна нах Iа боабойя, вIалла шеко яц хьо ялсамала гIоргхиларах, яхаш Iехаву цар баьде саг. ХIаьта вож цу гIулакха раьза хул. Бакъда, шоашца кхо чекист а волаш укхаза баьхке хьаовт культармейцаш. Цар массе кулак лоац. Цу тайпара цу пьесе котдоал кердадар, прогрессивни дар.

Кхетаде дезаш да дIаяхача ширача замах юхедисарашца къовсам лоаттабара гIулакха цу хана хинна цу пьесай боккха лоархIам хIанз вай хана ца хилар. 30 — 40-ча шерашка уж пьесаш дукххаза а увттаяьй самодеятельни кружокаша. Замах нийса доацар, вайна новкъа дар дIадаккхара, дин викалашцеи кулакашцеи лоаттабеча къовсаме къахьегамхой котбувлара даькъе доккха новкъостал даьд цар. Цхьабакъда, цу ханара кхыйола пьесаш санна, уж хIанз керттерча даькъе историко-литературни лоархIам болаш мара яц.

Кхетаде дезаш да, уж пьесаш литературни говзал караерзае болабеннача йоазонхоша хьалхара баьккха гIа хиларах тарра, шоай формах ледара хилар, чулоацам дикка вIаши тара болаш хилар, духхьал бакъдолчун тIабехаш агитаци яр царех доаллаш хилар. Цхьабакъда, уж язъяьча ханага диллача, цу хана лаьттача гIулакхашка хьежача, цар доккха дакъа лаьцад вайнах кхетабара гIулакха а, социализм хьалъеш хьабенача къовсаме вай халкъ чудолийгача а. Керттерча даькъе, цар дикна новкъостал даьд къахьегамхой прогрессивно дегIаахара кхерам тувсаш мел хиннар новкъара дIадаккхара. Царех доалла керттердар да кердадар, сийрдадар, башха дика дар цIенача уйланца хьаллоацаш уж хилар, цунна духьал мел хиннар IотоIадеш уж хилар.

Абу МАЛЬСАГОВ.

МОСКВА ТАХАН. Октябрьски майда.
А. СОЛОВЬЕВА сурт (ТАСС фотохроника).

Дищденнар юхадийндаьд

Республикан культурни вахаре йоккха событи хиннай — 15 шу даьначул тIехьагIа юха араюьла йолаеннай репертуарни листокаш. Из массанена дезаш дола а боккха лоархIам бола а гIулакх дIадоладир халкъа кхолламен культпросветбалхан Iилма - методически центро, районни культура цIеноштен юртарча клубаштей, художественни самодеятельноста коллективаштей гIонна лаьрхIа.

Из листок юхаараьлар РНМЦ Iилма социологе отдела заведующи Р. П. Подунов бахьан долаш. Цун кабинете хилар тха къамаьл а. Ростислав Петровича аьлар:

— Репертуарни листокаш оаха оттайора вай клубай берригача балхага, царна могаргдолчунга, цар безамга, лостамашка хьежжа. Миштай из листок? Из я газета юкъерча формата.

Цар юкъара тираж — 800 экземпляр гаргга.

Гуш ма хиллара, художественни самодеятельноста доакъашхоштеи культболхлоштеи йоккха «ассортимент» я.

Репертуарни листок хьалхара арахийцар 1987 шера. Из хетаьяр МагIалбике тIом хинна 45 шу дизара. Цу тIа яр Малгобенски тIема тематика, вай мехкахой-поэтий А. Магомедова, З. Яндарбиева, С. Златорунске а кхычар а стихаш, Х.-А. Берсанова «ВIухочун безам» яхача дувцара инсценировка, «Сатирен юморен уголоке» басняши частушкаши, шийца ноташ а долаш М. Дикаева «Майра Маташ» яха илли.

Амма, шоллагIа арахийца репертуарни листок хьалхарчул йоккхагIа я: 8 оагIув. Цунга хьежжа тематика а шерагIа я.

Укх тIа я цхьан актахи шин суртахи йола Ведзижев Ахьмада «Кхоллам» яха комеди, дик илли — С. Димаева «Дувла лоаме», «Машара илли» (мукъам А. Розенберга, дешаш А. Хамхоева), Советски Союза Турпала Аушев Руслана хетадаь «Руслана седкъа» яха илли (мукъам — Ю. Долгова, дешаш — С. Чахкиева), У. Бисултанова «Илли». Лоаца аьлча, тIемапатриотически илле музыкальни парад.

Ф. ГАЗДИЕВА.

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

КIИРАНДИ,
6 НОЯБРЬ

Филармоне зал. Берий филармони. 15.00. Госфилармоне струнни квартета концерт.

1 Мая цIерагIа беш. 9.00. Книжкаш дезарий клуб. Книжкай выставка. Книжкаш дIа-юха хувцар.

В. И. Ленина цIерагIа ДК. 8.00. Ло баккхарен хIамаш тегареи курсаш. 8.30. «Росинка» яха халхара ансамбль. 8.40. Машинаца аьхинга хIамаш яра курсаш 9.00. Балетни студи. 10.00. «Улыбка» яха халхара халкъа ансамбль. 11.00. «Фаьлгийн приключенейн дунеи тIа» яха киноклуб. 12.00. Бальнии дискои халхарий школа. 13.00, Оперни студи. 13.00. «Меридиан» яха халхара халкъа ансамбль. 16.00. Духовой оркестра концерт. 19.00. «30 шерал тIехьаьнараштa» яха праздничии сайре.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа ДК. 9.00. Нохчий метта курсаш. 14.00. Ло баккхареи хIамаш тегареи курсаш. 14.00. «Къона краевед» яха клуб. 15.00. «Къона ленинец» яха берий кинотеатр. «За власть Советов» яха кинофестиваль. 19.00. Дискотека.

С. М. Кирова цIерагIа ДК. 14.00. «Умелые руки» яха клуб. 13.00, 15.00, 17.00 Видеотека. 16.00. «Мукъа ха» яха клуб.

Химикий ДК. 9.00. «Лидер» яха клуб. 11.00. «Нийсархо» яха киноклуб. 19.00. Видеотека.

Просвещене болхлой цIа. 10.00. «ХIамаш тега Iомалу тхо». 11.00. «Песенка» яхача берий вокальни группас дех шо. 18.00. Кагирхой салаIара сайре. «Революцен дийнъенна оагIончш».

«Красный молот» завода ДК. 9.00. Ло баккхен хIамаш тегеи Iомалу тхо. 9.00. 21.00. Видеосалон. 13.00. «Космонавт» яха берий кинотеатр. 13.00. «Кружевница» клуб. 17.30. «Вайн Октябри» яха тематически кинопоказ.

Пролетбата цIерагIа ДК. 12.00. Дешархочун хьаьший цIа. 13.00; 15.00; 17.00; 19.00. Видеосалон. 13.00. «Визит» яха ашарий салон.

«Оргтехника» объединене ДК. 10.00. Мукъача ден клуб. 12.00. «Росинка» яха киноклуб. 14.00. Видеосалон.

М. Горьке цIерагIа клуб. 9.00. Ло баккхареи хIамаш тегареи курсаш. 14.00. «Непоседы» яха халхара группа. 14.00. «Сабарде IаI» яха берий кинотеатр. 19.30. Кагирхой салаIара сайре.

Филофонистий клуб. (Пушкина ул., 6) 10.30. Грамзаписий коллекционерий вIашагIкхетар.

КИМ цIерагIа клуб. 10.00. «Мастерица» яха клуб. 17.00. Праздничии сайре.

В. Маяковске цIерагIа клуб. 15.00. «Фаьлгий дунен тIа» яха клуб.

С. Орджоникидзе цIерагIа стадион. 10.00. Футбол. Профсоюзий ДФСО ДЮСШ яхьаш. 13.00. «Терек» — «Машиностроитель» ДЮСШ. Физкультура коллективашта юкъера РСФСР чемпионате данъа лаца бокъо яккхара дола переходни ловзар.

ШВСМ зал. 10.00. Профсоюзий ДФСО спортивни гимнастикагIа йола кубок.

«Трудовые резервы» яха спортзал. 10.00. Шоай лоIаме кIалтохаргах латара Х. Нурадилова хетаь Ерригсоюзни турнир.

«Локомотив» яха стадион. 12.00. Футбол. Машара Приз яккхара йола республикански яхьаш. «Локомотив» — «Орга».

«Октябрьнефть» НГДУ стадион. 14.00. Футбол. Машара Приз яккхара йола республикански яхьаш. «Нефтяник» — «Даймохк».

ОРШОТ.
7 НОЯБРЬ

В. И. Ленина цIерагIа ДК. 13.30, 15.30, 17.30, 19.30. Остросюжетни фильмай театр.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа ДК. 15.00. «Къона ленинец» яха берий театр. «За власть Советов» яха кинофестиваль. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

С. М. Кирова цIерагIа ДК. 9.00. «Умелые руки» яха клуб. 11.00. Балетни студи. 12.00. Игротека. 15.00, 17.00, 19.00. Видеотека.

Химикий ДК. 11.00, 21.00. Видеосалон.

Просвещене болхлой цIа. 18.00. «Ноахалий дийна букъзам» яха тематически сайре 13.00. «Космонавт» яха берий кинотеатр. 14.00, 21.00. Видеосалон. 18.30. «В кругу друзей» яха дискоклуб.

Пролетбата цIерагIа ДК. 13.00. «Оаха хестабу хьо, Октябрь!» яха концерт. 13.00. «Космонавт» яха берий кинотеатр. 14.00. 21.00. Видеосалон. 18.30. «В кругу друзей» яха дискоклуб.

Пролетбата цIерагIа ДК. 13.00. «Оаха хестабу хьо, Октябрь!» яха концерт. 13.00 22.00. «Визит» яха ашарий салон. 13.00, 15.00, 17.00, 19.00. Видеосалон. 19.00. Видеодискотека.

«Оргтехника» объединене ДК. 12.00. «Росинка» яха киноклуб. 14.00. Видеосалон.

«Красный молот» завода ДК. 13.00. «Космонавт» яха берий кинотеатр. 18.30. «В кругу друзей» яха дискоклуб.

М. Горьке цIерагIа клуб. 18.00. «Ромашка» яха халхара группа. 19.30. Дискотека.

КИМ цIерагIа клуб. 15.00. «Светлячок» яха берий кинотеатр. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

ШВСМ зал. 10.00. Спортивни гимнастика. Профсоюзий ДФСО кубок.

ШИНАРА,
8 НОЯБРЬ

В. И. Ленина цIерагIа ДК. 13.30, 15.30, 17.30, 19.30. Остросюжетни видеофильмай театр. 19.00. «ВIашагIкхетар» яха дискотека.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа ДК. 15.00. «Къона ленинец» яха берий кинотеатр. «За власть Советов» яха кинофестиваль. 17.00. Художественни самодеятельноста концерт. 19.00. Дискотека.

Химикий ДК. 18.00. Вокально-инструментальни ансамбла концерт. 19.00. Видеотека.

Просвещене болхлой цIа. 18.00. Филателистий клуб. «Октябра мохк» яха маркай выставка.

«Красный молот» завода ДК. 21.00. Видеосалон. 13.00. «Космонавт» яха берий кинотеатр. «Вместе — дружная семья». 14.30. «Сакъердаме сахьат». 17.30. «Сийлахь-доккхача вахара оагIонаш» яха кинофестиваль.

Пролетбата цIерагIа ДК. 12.00. Музыкальни утренник. 13.00, 15.00, 17.00, 19.00. Видеосалон. 13.00, 22.00. «Визит» яха ашарий салон. 15.00. «А ну-ка, девочки!» яха конкурс. 17.00. Праздничии концерт. 19.00. Видеодискотека.

«Оргтехника» объединене ДК. 12.00. «Росинка» яха киноклуб. 13.00. «100 друзей — 100 затей» яха ловзарий программа.

М. Горьке цIерагIа клуб. 10.00. «Умелые руки» яха клуб. 18.00. Ло баккхарен хIамаш тегареи курсаш.

КИМ цIерагIа клуб. 13.00. «Сакъердаме старташ». 19.00. Дискосайре.

ШВСМ зал. Спортивни гимнастика. Профсоюзий ДФСО кубок.

«Локомотив» стадион. 11.30. Футбол. Машара Приз яккхара йола республикански яхьаш. 11.30. ЧИГПИ — «Дружба». 14.00. «Монтажник» — «Даймохк».

(АргIанара номераш араяргья 7-чен, 10-чен ноябре).

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

5 НОЯБРЬ
ШОАТТА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Камой монолог». Фильм-спектакль. 3-гIа сери.
10.00 — Заманхочун сурт. «Директора Молчанова кхоанара ди». «Богатырий сакъердам» яхача документальни фильмай премьера.
10.40 — Халкъа ашараш.
10.35 — «Билет в один конец» яхача короткометражни художественни фильма премьера.
11.25 — Советски балета оагIонаш.
12.50 — «Экспромт».
13.05 — Фильм — берашта. «Айболит-66».
14.40 — «ГIозал — из илли да». Фильм-концерт.
15.30 — «Кердадараш».
15.45 — «Дошо канаш». Мультфильм.
16.05 — «Майски Iуйре». Док. фильм.
16.45 — «Смело, товарищи, в ногу». Революционни иллеш.
16.55 — Сийлахь йоккхача Октябрьски Социалистически революце 71 шу дизара хетаь торжественни заседани. Праздничии концерт. Съездий Кремлевски Дворецера трансляци.
21.00 — «Ха».
21.50 — А. Вивальди. Ля минор оркестрацарча чIондарга лаьрхIа дола концерт.
22.05 — «Взгляд».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.20 — «Сказка сказывается» яхеи «Что посеешь» яхеи мультфильмаш.
8.50 — Фигурни катани. «Московски нердадараш» яхача газета приз яккхара йола халкъашта юкъера яхьаш. Кхалнах. Произвольни программа.
9.20 — «Капкан для шакалов». Художественни фильм.
10.35 — Р. Рождественский — «Ши бIаь итт гIа» яха поэма.
11.30 — «Вступление» яха художественни фильм.
13.05 — «Далекое — близкое». Документальни фильмаш: «Мы — олений народ». «Кулал».
13.45 — «Наследие». Телеальманах.
14.40 — «Керда хоамаш».
14.45 — «Линия жизни» яха телефильм. 2, 3 сереш.
17.00 — Телефильм.
17.35 — Заводской района партконференце итогех критически позице тIара.
17.55 — «Борец». Елоев Берда 100 шу дизарга.
18.15 — «В лучах Октября». Литературно - музыкальни передача (нохч. меттала).
18.45 — Информационно-музыкальни программа (гIалгIай меттала).
19.05 — «Гюнтер Вальраф. «Сайга ца хьежача кхача сиха са со». Художественно - публицистически передача.
20.00 — «Спокойной ночи, малыши!». «Тешаме средство».
20.15 — Ког соалозаш фигурни хахкар. «Московские новости» яхача газета приз яккхара йола халкъашта юкъера яхьаш. Къонахий. ЛоIаме программа.
21.00 — «Ха».
21.50 — «Половодье» яха художественни фильм. 1, 2 сереш. «Белорусьфильм». ПерерываIа (22.55). «Керда хоамаш».
00.15 — Художественни гимнастика. Интервидене Кубок. Болгарера передача.

6 НОЯБРЬ
КIИРАНДИ

I ПРОГРАММА

8.00, 00.25 — «Керда хоамаш».
8.15 — Ритмически гимнастика.
9.00 — Мультфильмаш: «История с единицей», «Пластилиновый ежик».
9.20 — «Спортлото» тираж.
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Советски Союза гIулакх деш ва».
11.00 — «Iуйрийнара почта».
11.30 — «Путешественникий клуб».
12.30 — «Музыкальни киоск».
13.00 — Юртара сахьат.
14.00 — «УнахцIено».
14.45 — «Киноафиша».
15.45 — «ИйслагIча вoaгIа кхералахь, моастагI» яха фаьлг.
17.00 — Дунен эггара йоаккхагIа йола музей. «Лувр». КхоалагIа сери. «Греческое средиземноморье». (Франция).
17.40 — «Халкъашта юкъера панорама».
18.25 — «Жил-был Шишлов» яха художественни фильма премьера 1, 2 сереш.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Шире круг». Дезача дийнахьара сакъердамаш.
23.55 — Футболах дола хоамаш.

II ПРОГРАММА

8.00 — Зарядке оттал.
8.15 — Студес хьахьонх... «Куранты» (Ленинград). Революце майда.1).
8.05 — Виктор Розови цун турпалаши.
10.05 — Обществои дии.
10.35 — «Хозрасчет и экология» яха Iилма - популярни фильма премьера.
10.45 — Прогресс. информаци. реклама.
11.30 — «Путешественникий клуб».
12.35 — ЦIагIара академи.
13.05 — Эрсий культурах лаьца беседа. Хьалхара цикл. XVIII бIаь шераоа кхалнах.
13.55 — «Свой среди чужих, чужой среди своих» — субтитраш йола художественни фильм.
15.30 — «До и после полуночи». (22 октябре хиинар юхахьокхар).
18.35 Реклама.
18.40 — «Салташа иллеш доахача хана». «Афганистане даьха иллеш». ПерерываIа (19.50) — «Спокойной ночи, малыши!», «Тхо зоопарке да».
21.00 — «Ха».
21.40 — «Красная стрела». Художественни фильм.
22.45 — Художественни гимнастика. Интервидене кубок. Болгарера передача.
23.30 — Керда хоамаш.

7 НОЯБРЬ.
ОРШОТ

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА ОКТЯБРЬСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕВОЛЮЦЕ—71 ШУ.

I ПРОГРАММА

8.00, 15.20, 23.45 — «Кердадараш».
8.15 — Ашараш локх Московски Кремла комендатура образцово - показательни оркестро.
8.40 — «Поэташа — Октябра». Поэтически композици.
9.10 — «Ленин Выборге». Док. фильм.
9.20 — Классически музыка концерт.
9.45 — Москва. ЦIе майда. Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически Революце 71 шу дизара хетаяь тIема низий паради къахьегамхой демонстраци. Йисте яьлча — «СССР къамий иллеши халхараши».
12.30 — «Аз маьлха сурт дуларгда» яхеи, «ДIайха седкъий» яхеи, «ГIаргIурияг» яхеи мультфильмаш.
13.00 — «Сои, хьои, вай дерригаши цхьана».
13.45 — «У меня есть тайна» яхача документальни фильма премьера.
14.05 — ЦТ экрана тIа эггара хьалха. «За явным преимуществом» яха художественни фильм.
15.30 — «Массанена а деза цирк».
16.15 — СССР халкъа артистай Е. Образцовайи Е. Нестеренкои концерт.
17.40 — «Левша». Мультфильм.
17.55 — «Послушайте». В. Маяковске стихашта йола музыкальни композици.
18.50 — Моссовета цIерагIача Паччахьалкхен академически театра «Цитата» яхача фильм-спектакла премьера. Автор — Л. Зорин. Перерыве (19.45) — Поэзе минуташ.
21.00 — Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 71 шу дизара хетальча тIема низий парадахи къахьегамхой демонстрацехи йола репортаж.
22.00 — Останкине вIашагIкхетар. Праздничии концерт.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Йиш локх Московски Кремла Комендатура образцово - показательни оркестро.
8.40 — «Поэташа — Октябра». Поэтически композици.
9.10 — «Ленин Выборге». Док. фильм.
9.20 — Классически музыка концерт.
9.55 — Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 71 шу дизара хетаяь г. Грозне къахьегамхой демонстраци. Йистеяьлча — документальни фильми ашарий программаш.
12.30 — Д. Рид. «Дуне огадаь итт ди». Таганка тIарча, драман комедин Московски театра фильм-спектакль.
14.55 — П. И. Чайковский. «Минута абсолютного счастья». Ашарий программа.
15.45 — «Прошлое еще впереди» яхача документальни фильма премьера.
16.15 — «Песня о соколе» яхеи, «Миниатюры» яхеи, «Вперед, время» яхеи мультфильмаш.
16.50 — «Утренний обход». Субтитраш йола художественни фильм.
18.25 — «Поделиться добротой» яхача фильм - концерта премьера.
19.35 — «Бийса даьнъала хийла шун, бераш!».
19.45 — «По вашим письмам». Концерт.
20.15 — Республика цIей дездеш я. Нохч - ГIалгIай АССР-е Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 71 шу дизара цIей дездарах йола репортаж.
20.40 — «Военной музыки оркестр». «Концерт».
21.00 — Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 71 шу дизара хетальча тIема низий парадахи къахьегамхой демонстрацехи йола репортаж.
22.00 — «Однолюбы». Худ. фильм.
23.20 — «Кердадараш».

РАДИО

5 НОЯБРЬ, ШОАТТА

7.35 — «Хьалхедаьр-доа ца деш, чузца (нохчий меттала).
7.50 — Передачай программа.
7.55 — 8.00 — Хоамаш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Кхетам балара - комплексни подход (нохчий меттала).
10.30 — «Обществои закони». Радиожурнал (гIалгIай меттала).
11.15 — 12.00 — «Камертон». Кагирхошта йола информационно - ашарий программа.
13.30 — «Вахара азбука». Х. Сатуева поэзех (нохчий меттала).
13.20 — XX областной партконференцена накъадолхаш «Хувцамий курсагIа» (гIалгIай меттала).
13.30 — 13.49 — Реклама.
15.15 — Перестройка практика: решенеши проблемаши.
16.00 — 16.55 — «Лехам». Информационно - ашарий программа.
18.20 — 19.00 — «Ашарий почта».

Вахара хьисап—советски

КХЕЛ

ВорхI класс яьккха йоалаш яр Зоя. Берашта юкъе школе, шоаш бахача коа, ара чIоагIа сиха а хьалхле шийга йолаш а йиIиг яр из. ЦIаккха а дицлургдоацаш да: ший ханара долча берашца Iохайна коа ягIаш, цIаьхха хьатIаера Зояй нана Александра Николаевна.

— Зайка, хаел укхаза, ладувгIал радиога, аьлар по, корзагIъяьнна. ТIом! ТIом, бераш!

Иштта цхьан дийнахьа чакхъяьлар берала ха.

Советски халкъа тIадаьхкар хала денош. Кхы аттагIа дадар Ивашкевича дезала а. 1940 шера кхайкорах велар цар да. Ше валлалца да — Николай Павлович — дезал а дика волаш, цIеннанна уллувра дIа ца воалаш лаьттар. Из велча чIоагIа хало эзар цу дезала. ТIаккха шу далалехьа болабелар тIом. Из бала массадолча адама а бар.

Дийтта шу даланза йола Зояя наней цхьаь бисача, цар лаьрхIар моллагIа а цхьа говзал Зояйна, Iомае. Иштта яхар из ремесленни училище. Цу хана цун ханнара йола йиIигаш-м къахьегама говзалаш Iомаеш яр. Зояс токарни гIулакх Iомаде лаьрхIар, ший бола низ а кхетам а тIа а бахийтар цу гIулакха.

1943 шера Ташкенте дIаяхийтар «Ростсельмаш» яха завод. Цу заводаца дIабахийта лаьрхIар ремесленни училище деша багIараш а. Гаьна а хала а бар царна из никъ. ТIадувхача барзкъана, дуача хIамана хало увза йийзар кхелетарий. ДIаболхаш транспортага хьежаш дукха ха йоайора цар. Цунга хьежжа уйлаш а яр хала. Фу хургда-хьогI мехках, гаргарча нахах, дезалех къастар, юхавIашагIкхетаргдий - хьогI? — аьнна хетар. Ший доттагIий безам айбара дукха Зояс оалар,— вай кастта дIакхоачаргда шоана, цига иштта хала а хургдац вай вахара сагот ма делаш. — Ташкенте дукха сом, баьцадаараш да. Цига йIайха я. Мел хоза я йоах цига. Узбекски пловага кхоачаргдолаш хIама дац. Иштта новкъосташта салоIам бе гIерташ хулар Зоя. Царна дог дIа ца хайте а шийца чухь боннха бала бар цунга. Фу деш я-хьогI нана — йоахар цун дего. Фу хургда-хьогI берех?...

Нана-м тIом болабелчахьа госпитале болх беш яр. Наггахьа мара чуя йиш хилацар, еча а уралатта ца могаш юкъар метта. Мукъа яьннача миноте берашка дувцар по тIем тIара шийна хезача хIамаех. Дерригa цIен гIулакх Зояйна тIа дар.

ЗIамагIдолча берашта даа хIама кийчдар, барзкъаш диттар, кхыдараш а.

ТIехьара Ташкенте дIакхаьчар. ХIара цIагIа 70 саг цхьана а волаш, общежите дIанийсдир кхувш доагIа бераш. ТIаювха буллаташи иккаши хьа а янна, дIаболабир болх. Шийтта-шийтта сахьата болх бе безаш хулар уж. КIаьдбале, станокаш тIа латташе а, тхьовсаш моттигаш нийслора, хIаьта, цхьаккха а валанзар цу халона юхтIехьашка. Производства хьалхалаттараш а гучабаьлар, цар йора 2—2,5 норма. Кхелетараша беш хинна болх чIоагIча чоалхане а хала а бар, пар еш хиннараш герза йола оатхалаш яр.

СалоIа деноцн геттара дIадIаьхделар. Эггара доккхагIа совгIат лоархIар цар шоашца болх беш болча, боккхагIча новкъосташа аьнна баркал. Шоай Даьхенна деча новкъосталца доалар цар са мукъа, айлора безам. Кхы а дикагIа болх бе гIерташ хулар кагирхой. ХIаране дега чу латтар: кастта котало яргья, тIаккха массабола дезал вIашагIкхетаргба. Цу уйлаца боалар цар низ кот.

Зоя Николаевнас дага а ухаш дувц: — тха массане уйла цаI яр, сайна могар де деза аз сихагIа котало яккхар духьа. Дагара ялацар нана, зIамагIа бола йижарий.

Къаьстта хала бар бийсана сменагIа беш бола болх. Из хулар цхьан беттен ах беттен сайрийна бархI сахьат даьлча дена шоллагIча дийнахьа Iуйрийна бархI даллалца бе безаш. Моральни а физически а низ ура оттабе гIоотар тхо. ТIехьа на диса гIертар. КIаьдбале, низагIа бехе. уралатташе тхьовсар бераш. ТIаккха тIа а вай оалар мастеро, — хьасомаяла, са йиIиг, — вай иштта низ беха хьувзе тIом хьелургба, кастта вай котдаьнна даьлча дукkха а салоIаргда вай.

Наггахьа йолча хана тешам бохар, вIалла а кхоачалургъяц-кх е ха, аьле дог дохар, хIаьта а кхыйола патриотически уйлаш чу а есе, дIаоттар вахте.

ЗIамига бале а, хало яле а, цар вIаштIехьдоалар шоай самукъаданкха, сакъерда, книжкаш деша, спортивни ловзарашка дакъа лаца.

Массацена нийсса болх бора Зояс. Цхьайолча хана ши норма а лора. Кхыча тайпара хила йиш йолаш дацар гIулакх. Даьхе яр хьежаш, иштта хьехаш яр нана, зIамагIа бола йижарий.

Са хьамсара йиIиг! Тхо дийна а могаш а да, тхоах сагот ма делахь. Кастта тIом чакхбаргба, вай вIашагI а кхетаргда. ЮхьIаьрж ма елахь, тхо чIоагIа тешаш да хьох, болх дика белахь, моастагI экккаве веза вай воай лаьттан тIара. Иштта дар Зояйга нанас кхахьийта каьхаташ.

Дена кхаьчар дукха хьийжа ди. Зоя ше яьча Грозне цIаера. Доккха совгIат дар из панна а, йижарашта а, массаволча сага а. ЗIамагIа бола йижарий сов гIад баха белхаш бар. ХIаьта Зояс ший нанна бIара а хьежаш дагахьа йоахар: — «мйска са нана, ма гIелъяннай хьо, ма хало йиза хургъя Iа, со цIагIа а йоацаш».

Зоя наьнаца балха яхар, йиIигаш деша ухар. Котало яккха йисар дукха ха яцар. Цхьа бутт балалехьа массаволча советски сага а машар мел безача халкъа а дера Коталон доккха цIей. Цхьабараш белхаш, вожаш бераш вIашагIъийна дар из ди. Мичча бесса дале а, яьккхай вай халкъо Котало, из доккха ираз да, йоахар хIара дего. Фу дергда, аьнна хетар къонгаш тIема тIа бейнача ноаношта, цхьаккха а ца леш йоккхарг ма яцар котало.

КиселевагIар цIагIа цIей дездеш вашагIкхийттабар йижарий, бовзараш, безараш. Царна Зояс дийцар ше цига леладаь хIамаш, узбечкаша ше тIаэцар, цар шийна кийдеш хинна плов. Котало йоаккхаш массадолча къамий нах хиннаб.

ЦIаеначул тIехьагIа а дукха дар зIамигача йиIий гIулакхаш: балха йоллашехьа дешаш а яр из. 1949 шера учительски институте физико - математически факультете деша йода Зоя. Цигара дийша яьлча, ЗIамига Варанда яхача юрта хьехархо хул цох. Цигга маьре а яхе, тIаккха Грозне яха йоагIа хьехархо. Тайп-тайпара балхаш леладу по: библиотеке, педучилище, школе. Школера пенсе а йода.

Зоя Николаевнай кхийна ши дезалхо ва. Зояьй воI эскаре гIулакх деш ва. Царна гаьна вале а, каст-кастта наьнага каьхат дойт цо.

З. Н. Киселевас йоах, — са вахар во хиннадац. Хало хиннаяле а тIехтохам боацаш яьхай со. Керттера дар дунен тIа машар хилар да.

Зоя Николаевна хIанз а я къахьегаш. Берашца нек деча бассейне ух, царна аэробика Iомаю, фаьлгаш дувц.

Иштта да пенсе яхачул тIехьагIа Зоя Николаевнай вахар.

А. МАЦИЕВА,
хьехархо.

«Садко» яхача бассейне

31 октябре «Садко» бассейне чакхъяьлар города кубок яккхара йола яхьаш. Нек дара сезона хьалхарчарех яр уж.

Эггара боккхагIа толам баьккхар пединститута студенткас, спорта мастералла кандидата Татаева Ларисас. Цо котало яьккхар кхаь дистанце: букъа тIа нек деш 50 метр йолчен 100 метр йолчен дистанцешкеи, шийлоIамах нек деш 50 метр дистанцеи.

Баттерфляй стилах нек деча дика аьттув баьлар пединститута студента, спорта мастера Степанов Витале. 50 метр дистанци нек деш из вахар 26,2 секунда.

Шин дистанце — 50-и 100-и метраш — котало яьккхар букъа тIа нек деш Советски Эскара викало Зиник Николайс.

Дика толамаш даьхар № 2 йолча ДЮСШ (директор С. А. Звонев) викалаша а: Рассудишко Оляси (ший лоIаме нек деш 100 метр йолчен 400 метр йолчен дистанцешкеи, баттерфляй стилах нек деш — 50 метр йолча дистанцеи котало яьккхар) цун командерча Братухин Николайси (брасс нек деш 50 метр йолчен 100 метр йолчен дистанцешкеи, комплексни нек деш 200 метр йолча дистанцеи).

Шин дистанце тIа толам баьккхар Васильев Вовасн Хорешкова Ленаси.

ХIанз спортсменаш кийчлуш ба республика кубок яккхара йолча яхьашка дакъа лаца. Укх ноябрь бетта хургья уж. Аьттув балба цар массане а.

В. СТЕПАНОВ.

МУЗЕЯ ЗАЛАШКА

ДИКА СОВГIАТ

Комсомола 70 шу дузача денца ювзаенна «Республика къонал» яха выставка хилар П. Захарова цIерагIча музее. Выставка хьаеллаш дакъа лаьцар культура министра заместитела А. Митрофанова, художниккий Союза председатела заместитела В. Ливна, дукхача культура болхлоша.

Выставка хьаеллаш А. Митрофанова лоацца къамаьл дир:

— Выставке дакъа лоацаш тайп-тайпарча къамех а, тайп-тайпара ха яьнна а художникаш ба. Къахьегама наьха, бIукой сий лакху шоай балхаш тIа художникаша. Таханарча выставкера балхаш дезача денна лаьрхIа даь да.

Художникий Союза председатела заместитела В. Ливна выставках лаьца аьлар:

— Тайп-тайпара жанрай балхаш да выставке, масала, зIамига-формаш йола скульптура, ткачество, книжни графика. Кастта Грозне хургйола «Юг-89» яхача выставке оттаде шоай сурташ кийчдеш художникаш хилар бахьан долаш тематически балхаш кIезига да таханарча выставке.

Дукkхача картина шта юкъера наха белгалдаьхар къонача художника Л. Абаева «Садуа хоамаш», «Хьалданза диса цIа», Султанов Умара «Кхалсагa сурт», М. Паланкоева «Веший сурт», «Даь сурт» яха картинаш.

Наьха бIарг тIаозаш дар халкъа турпалхочох Зелимханах Юшаевс дилла «ЦIей яха сурт а.

Иштта вай республике дика бовзаш болча художниккий балхаш а дар цига гойташ. Масала, П. В. Миронова «Джалка», Сухорукова «Бамутовский лесопром», Слободина «Шолжа сатем». Измайлова «Селение Джейрах».

Нах цецбоалаш хоза дар Амерханова топпарах хьадаь «Автопортрет», «БIаьсти дIадийнар Iай коралаьд», «Ахьар доацаш хьайра йисаяц» яха балхаш. Лоацца аьлча, искусство езараштa дика совгIат хиннад кердача выставках.

А. САЙРАЛИЕВА.

ХЬАМСАРА НОВКЪОСТИЙ!
ДIАХОХЬОШ ДА 1989 ШЕРА
«СЕРДАЛО»
ГАЗЕТ ЯЗДАЙТАЛГА
Газет язду «Союзпечата» ерригача отделенешкеи агентствашкеи, предприятешкарча, учрежденешкарча, организацешкарча. общественни уполномоченнеша.
Шера газет яздайтара мах 4 соми 8 кепиги ба.
Кхоаненга дехкаш тIехьа а ца доахаш, ханнахьа «Сердало» яздайта шоашта!

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктохама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-53-12, промышленностеи транспортеи — 2-75-81, 2-65-81; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907 г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-81; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка.

СФ02335. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3620.